

SZAKDOLGOZAT

Liptay Renáta

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Turizmus-vendéglátás alapképzési szak

**Üröm és Pilisborosjenő jelenléte és fejlesztési lehetőségei a
turizmusban**

Belső konzulens: Dr. Molnár Csilla
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Fenntartható Turizmus Tanszék

Készítette: Liptay Renáta

Budai Campus

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
2. Szakirodalmi feldolgozás	5
2.1. A turizmus rendszere	5
2.1.1. A turizmus trendjei	7
2.2. Turisztikai termék fejlesztés	13
2.2.1. A turisztikai termék fogalma és elemei	15
2.2.2. Turisztikai termékek csoportosítása	16
2.3. Turisztikai desztinációk menedzsmentje	17
2.3.1. A turizmussal kapcsolatos területi feladatok	19
2.3.2. A TDM szervezet kialakítása	20
3. Üröm és Pilisborosjenő bemutatása	22
3.1. A települések rövid története	22
3.2. A turizmus makro-környezete	24
3.2.1. Társadalmi-kulturális környezet	24
3.2.2. Gazdasági környezet	27
3.2.3. Jogi-politikai környezet	28
3.3. A települések turizmusa	30
3.3.1. Vonzerők és turisztikai termékek	30
3.3.2. Szálláshelyek, vendéglátás	34
3.3.3. Másodlagos turisztikai szuprastruktúra elemei	36
3.3.4. A turisztikai kereslet alakulása	36
4. Saját kutatás	38
4.1. A kutatási kérdések és a kutatás hipotézisei	38
4.2. Alkalmazott kutatási módszerek	39
4.3. A kutatás körülményei	40
4.4. Eredmények	41

4.4.1. Az ürömi (n=147) és pilisborosjenői (n=79) lakosok által kitöltött kérdőívek ..	41
4.4.2. Nem helyi lakosok által kitöltött kérdőívek (n=126)	47
4.4.3. Interjúk	51
5. Következtetések, javaslatok	56
6. Összefoglalás	60
Irodalomjegyzék	62
Ábrák és táblázatok jegyzéke	69
Mellékletek	70
Függelékek.....	82

1. Bevezetés

Születésemtől fogva, azaz több mint kettő évtizede Ürömmön élek. Lehetőségekben gazdag község, tehát rendkívül fontos számomra, hogy kiemelt figyelem forduljon a fejlődésére. A hozzá való kötődésemnek köszönhetően felismertem a szomszédos település, Pilisborosjenő rendkívüli vonzerejét is.

A témaválasztás aktualitását bizonyítja, hogy hazánkban számtalan település problémája a turisztikai lehetőségek kihasználatlansága. A hatékonyabb turisztikai beruházásokkal nagyobb hangsúly kerül a helyi gazdaság fejlesztésére és a fenntartható fejlődésre egyaránt. A települések modernizálása, vonzóvá tétele és a munkahelyteremtés a helyi és a környékbeli lakosokra, illetve a turizmushoz közvetlenül és közvetve kapcsolódó vállalkozásokra is kedvező hatásokat gyakorolnak, ezért egyre több település tűzi ki feladatuként a turisztikai fejlesztéseket településfejlesztési koncepciójukban. A kisebb településeket azonban az odalátogatók jellemzően az egynapos kirándulások miatt keresik fel. Az általam vizsgált területek is ebbe a kategóriába tartoznak. Úgy gondolom, hogy Üröm és Pilisborosjenő a jelenleginél népszerűbb települések lehetnének, hiszen minden adottságuk megvan hozzá: szép fekvés, közelség Budapesthez, csend, tájvédelmi körzet, erdők, hegyek, turistautak. Természeti adottságai révén ma Pilisborosjenő látogatottabb hely, mint Üröm, ugyanakkor az utóbbi a gazdasági fejlettsége miatt tűnik ki a magyarországi települések között.

Így született meg az „Üröm és Pilisborosjenő jelenléte és fejlesztési lehetőségei a turizmusban” című dolgozatom, amely átfogó képet ad a települések turizmusáról. Kutatásomat a témához kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalmak feldolgozásával kezdem. Ezt követően a kutatási célterület turizmusának makro-környezetét vizsgálom, ideértve a jelen társadalmi-kulturális környezetet, gazdasági környezetet és jogi-politikai környezetet a turisztikában érdekeltek által kijelölt fejlesztési irányokkal kiegészítve. A környezetelemzés után bemutatom a desztináció turisztikai piacát, azaz a kínálatot és a kereslet alakulását. A harmadik fejezetben a kutatási kérdéseim megválaszolására és hipotéziseim igazolására végzett saját kutatásom eredményeit ismertetem, majd vonom le következtetéseimet és fogalmazom meg javaslataimat.

Célom, hogy bemutassam Üröm és Pilisborosjenő jelenlegi turizmusát és felmérjem a települések fejlesztési lehetőségeit a lakosság igényeinek megfelelően.

2. Szakirodalmi feldolgozás

A turizmus stratégiai jelentőséggel bír, a gazdasági tevékenységek közül az egyik legsokrétűbb ágazat. (Dankó, 2012) Évek óta egyre növekvő dinamikával mélyreható átalakulási folyamaton megy keresztül. Minél tudatosabban kihasználtak a benne rejlő adottságok, annál jobb turisztikai teljesítmény érhető el a kitűzött céloknak megfelelően. (Papp, 2012) A turizmus a lakosság széles körét érinti, mára a fejlett országokban élők döntő részének alapszükségletévé vált a közérzetre, az életminőségre, valamint az emberek boldogságára is ható tulajdonsága miatt. (Csapó – Gonda, 2019)

2.1. A turizmus rendszere

Különböző termékek fejlesztése egyúttal a turisztikai kínálat fejlődését és a turisztikai kereslet növekedését eredményezi, amelyekből a turizmus rendszere áll. A kínálat jellemzői közé tartozik, hogy alapvető elemei nemcsak rövid, de hosszú távon is alig változnak, rugalmatlanabb a kereslethez képest, hiszen a szolgáltatáscsomag vagy a turisztikai termék alakításának igen kötött határai vannak. Ebből következik az, hogy a kínálat csak korlátozottan képes a kereslethez alkalmazkodni. Habár lefedik a turizmus piacának fő összetevőit, a turizmus folyamataira ezenfelül hatnak annak környezeti tényezői is, melyek együttesét a turizmus külső rendszerének nevezik. (Gonda, 2016)

A külső **környezeti elemek** – úgy, mint a társadalmi és kulturális, a természeti, a gazdasági, a technológiai, illetve a politikai és jogi környezet – határozzák meg egy hely idegenforgalmi adottságait, fejlődési lehetőségeit. Ezen tényezők a desztinációk vagy a turisztikai szolgáltatók által gyakran csak korlátozottan és közvetetten befolyásolhatók. A természeti környezettel való kapcsolat, a hatások, az ellenhatások ismerete elengedhetetlen a turisztikai menedzsment számára a pozitív externáliák hasznosítása és a negatív hatások okozta károk kiküszöbölése vagy korlátozása érdekében. (Kardos, 2011) A természeti környezet hatással van a fejlesztések volumenére, helyszínére és jellegére, a turisztikai kínálat attrakciói között kiemelt szerepet játszva. A gazdasági környezettől függ nemcsak a kereslet nagysága, minősége és összetétele, de a gazdasági szabályzókon és ösztönzőkön, az adó- és támogatáspolitikán keresztül a vállalkozások lehetőségei is. A gazdasági adottságokkal összefüggésben a társadalmi környezet szintén hatást gyakorol egyrészt a turisztikai keresletre, másrészt meghatározza a rendelkezésre álló munkaerő minőségét és mennyiségét is. A társadalmi erőforrások között a kultúra és a hagyományok különös

jelentőséggel bírnak, az egyik legjelentősebb vonzerőt képezve egy adott célterületen. A turizmus technológiai környezete nagyon sokoldalú, alapvetően a közlekedést, a kommunikációt (benne az információs és kommunikációs technológiákat), a turisztikai tevékenységeket elősegítő felszereléseket, valamint a szálloda- és vendéglátóipari eszközöket jelenti. A politikai környezetnek a turizmus eredményes működésében játszott szerepe elsősorban a szabályozás – közte a turizmus szabályozása, a turizmuspolitika – révén jelenik meg. A jogi környezet az utazás lehetőségét és annak biztonságát is befolyásolja, továbbá keretet ad a vállalkozások számára is. (Lengyel, 2004) (Tózsér, 2010) (Michalkó, 2016)

A **turisztikai kínálat** alapja a vonzerő, ami miatt a turista a fogadó területre utazik és ami a termékfejlesztés alapját jelenti. Az attrakció lehet:

- eredeténél fogva: természeti vagy ember alkotta;
- az utazó preferenciája (a vonzás erőssége) alapján: elsődleges vagy másodlagos;
- hatókör szerint: globális-, nemzetközi-, országos-, regionális- vagy helyi;
- állapot alapján: megőrzött vagy károsodott;
- kihasználtság szerint: létező vagy potenciális;
- szűkebb térbeli elhelyezkedés szerint: kültéri és beltéri;
- tágabb térbeli elhelyezkedés alapján: csomópont vagy lineáris;
- a valósághoz való kapcsolat szerint: valódi vagy fiktív;
- a látogató élménye szerint: természeti, kulturális, történelmi, szórakoztató, ismeretet adó, borzongató stb. (Dávid –Jancsik–Rátz, 2007) (Lengyel, 2004) (Michalkó, 2016)

Egy adott desztináció turisztikai kínálatán belül megkülönböztethető az eredeti és származtatott kínálat, melyek a területre érkezők motivációjától függően eltérő jelentőségűek lehetnek. Az eredeti kínálat csoportjába tartoznak a természeti adottságok, a társadalmi-kulturális viszonyok és az általános infrastruktúra. A származtatott kínálat részét képezi a vonzerők feltárását, értékesítését, azaz piacképessé tételét biztosító statikus és dinamikus turisztikai infrastruktúra, valamint a területen való tartózkodást lehetővé tevő szuprastruktúra (szállás- és vendéglátóhelyek, valamint a tartózkodást szolgáló létesítmények). A rendszer egészét működtető emberi erőforrás a turisztikai szektorban foglalkoztatottakat és minden, a látogatókkal érintkezésben álló személyt foglal magában. A kínálat fontos – és egyre fontosabbá váló – részét képezi a komplex értelemben vett biztonság (jog- és közbiztonság, rend-, vagyon-, egészség- élet- és kiberbiztonság), amely napjainkban jelentős utazási döntést befolyásoló tényezővé is vált. (Lengyel, 2004) (Fekete, 2005) (Michalkó, 2011, 2016) (Molnár 2019)

A turizmus fejlődésének fő mozgatórugója a **turisztikai kereslet**. Meghatározó tényezői a gazdasági-, a demográfiai- és földrajzi tényezők, a szociokulturális és társadalmi környezet, az árak, a mobilitás, a szabályozás, valamint a média és a kommunikáció. (Fekete, 2005) (Jászberényi – Zátori – Ásványi, 2016) A kereslet alakulásában fontos szerepet kapnak a szubjektív tényezők is (például a divat, az előítéletek vagy a presztízs). (Michalkó, 2011) A keresletet jellemzi a komplexitás, a sokféleség (az utazók indítékai különbözőek), az objektív- vagy szubjektív tényezők miatti változékonyság, a periodicitás (szezonálitás), valamint, hogy az utazás során megszerzett élmények egy része csak az utazás után tudatosul. Mindezek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy egy turisztikai vállalkozás, vagy fogadóterület a piaci versenyben eredményesen helyt álljon. (Michalkó, 2016)

Abban, hogy a kereslet és a kínálat egymásra találjon, komoly szerepe van a **közvetítő szektornak**, ami az utazási irodáktól, a marketingkommunikáción át a médiáig segíti a turizmus eredményes működését. (Michalkó, 2016)

2.1.1. A turizmus trendjei

A turizmus piacán megfigyelhető, hogy a kereslet várható alakulását meghatározó változások, azaz a turizmus trendjei többféle szempont alapján csoportosíthatók. Léteznek térbeli-, fogyasztói-, kínálati-, vagy a digitális technológiai forradalom által kialakult turisztikai trendek. Ezek az utazók habitusában fejeződnek ki, tükröződnek életstílusukban, megfigyelhetők az utazási szokásaikban, igényeikben és elvárásaikban. A jelenkori trendek társadalmi, gazdasági, demográfiai, politikai és technológiai változásokhoz köthetők.

A trendek között szerepelnek a **hosszútávú megatrendek** (1. ábra), melyek más megatrendekkel is összekapcsolódnak, élénkülésükkel ellentrendek jelennek meg. A trendek és az ellentrendek egyrészt üzleti lehetőségeket teremtenek meg, másrészt a kettő harmóniája társadalmi egyensúlyhoz vezet. (Csapó 2020)

okos városok & okos otthonok	a prémiumé a főszerep	körforgás-gazdaság	vásárlás újraértelmezve	személyre-szabottság
egészséges életmód	a nemi szerepek újrafogalmazása	etikus viselkedés	változó családdinamika	összekapcsolt fogyasztók
megosztás-gazdaság	még több élmény	az eredetiség iránti vágy	a középosztály luxusa	az egyszerűség szeretete
generációs szakadékok	a vásárlás ideje	halványodó piaci határok	újfajta munkarend	multi-kulturalizmus

1. ábra: Az Euromonitor International által azonosított legfontosabb megatrendek

Forrás: Kovács – Kiss (2018, 26. old.)

A **demográfiai és társadalmi változások** napjaink turizmusára is jelentős hatással vannak. Az egyik legfontosabb demográfiai változás a **szenior (65+) korosztály** létszámának és piaci részesedésének növekedése a turizmusban. A United Nations Population Fund (UNFPA) prognózisa szerint e korosztály létszáma 2050-re nemzetközi szinten várhatóan meghaladja a 15 év alattiakét, az utazásokban való részvételi arányuk elérheti a 30%-ot. Kedvező e szegmens esetében, hogy szívesen utaznak, a rendelkezésre álló szabadidő miatt nem ritkán távolabbi helyekre, elsősorban a kevésbé frekvenciált időszakokban (azaz főszezonen kívül) utaznak, a meglátogatott helyen hosszabb ideig tartózkodnak, fajlagos költségük az átlagot meghaladja. (Molnár, 2008, 2011) Számukra a minőség, a kényelem és a biztonság különösen fontos. Az egészségturizmus mellett a kulturális- és örökségturizmus, a városlátások és körutazások, valamint a rurális turizmus is számíthat jelenlétükre. E célcsoport jelentőségét jól mutatja, hogy egyre több szolgáltató és desztináció mint „szenior-barát” hely jelenik meg a piacon.

Ugyanígy fontos trend a szakirodalomban **„millenárisok”**-ként (**Z-generáció**) említett 30 év alatti fiatalok egyre intenzívebb bekapcsolódása a turizmusba, vásárlóerejük folyamatos növekedése. A korcsoportok közül a Z-generáció a legjáratosabb a technológiában, nekik köszönhetően az online szájreklám (e-WOM) jelensége ma már mindenütt jelen van, így a potenciális utazókra erős mértékben képesek hatást gyakorolni. Számukra a megfelelő

információ rendelkezésre állása alapelvárás, ami már az utazás előtti tájékozódásban megnyilvánul. Utazási döntésüket jellemzően a családi-, baráti vélemények, valamint a közösségimédia-felületeken olvasottak alapján hozzák meg. (Kökény – Jászberényi, 2022) Miközben változatlanul sokan utaznak különféle korú gyermekkel és igénylik a *család*barát szolgáltatásokat, a hagyományos családmódel felbomlása és az újfajta életvitel elterjedése növeli a „szingli”- *életstílus követőinek* számát. Fontos célcsoportról van szó, hiszen magas fizetőképességgel és fizetési hajlandósággal rendelkeznek. A jó termék, szolgáltatás és desztináció márka feltétele többségük szerint a megbízhatóság, a jó minőség és image, továbbá az ismertség. Szabadidős tevékenységeik között a sport (közük a síelés, golf és tenisz) és az utazás az élen áll. (Stifter, 2011) (Molnár, 2019) Ehhez kapcsolódik, hogy a nem gyermekkel utazók keresik az úgynevezett „felnőtt barát” szolgáltatásokat legyen szó szálláshelyről, vendéglátóhelyről vagy akár fürdőről.

A 2020 tavaszán kirobbant koronavírus-világjárvány előtt ahhoz hasonló társadalmi változásra nem volt példa. A fogyasztói magatartás, a turisták utazási szokásai, a helyi lakosok fogadókészsége és hozzáállása a turizmushoz megváltozott. A szabad mozgás és az utazás lehetőségének korlátozása, a rendszeres kényszerszorgodlatok és cselekedetek, mint a félelem a fertőzéstől és a vírus következményeitől, a folyamatos kényszeres ellenőrzés, a megnyugtató keresése többeknél a világjárvánnyal kapcsolatos traumatikus stressztünetek megjelenéséhez vezetett. A közegészségügy és a járványok elleni védekezés ugyanakkor számos országban fejlődött. (Kökény – Kenesei, 2022)

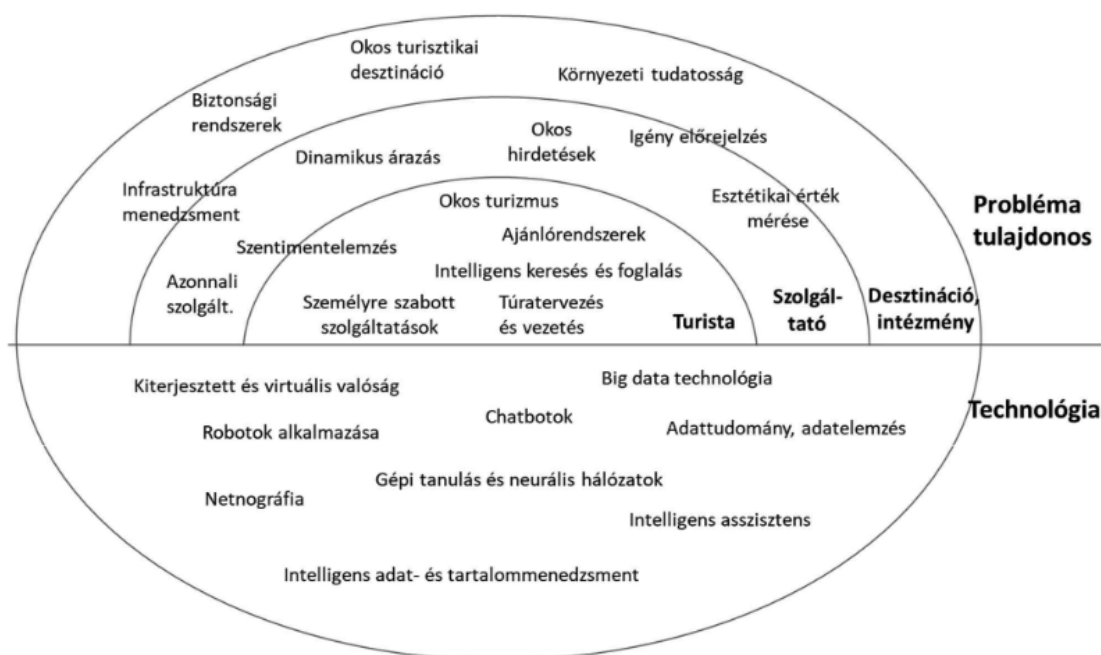
A minél hasznosabban eltölthető szabadidő élményt és aktivitást igényel. A kereslet-kínálat változás hatására meghatározóvá vált az *élményközpontúság*, egyre többen erre fókuszálva keresik a turisztikai szolgáltatásokat is. Szaporodnak ugyanakkor a tudatos időgazdálkodás új jelszavai: a Work-Life-Balance (munka-élet egyensúly), a Freizeitwert (értékes szabadidő) és a Quality Time (minőségi idő). Ahogy nő az ismertsége a túlhasználtságból, munkamániából fakadó panaszoknak (kiegész, egészségügyi problémák), úgy nő a rekreációs tevékenységek értéke. A trendek a lassítás, illetve a lassulás irányába hatnak. A rohanó világban a motiváció is megváltozott, az egyén a szabadidő hatékony eltöltésére összpontosít teljes szellemi, lelki, testi pihenésben részesülve. A mai turista számára fontos, hogy az utazása során mind a vendéglátóktól, mind a közvetlen környezettől megkapja a kellő figyelmet. (Csapó, 2020) A desztináció kiválasztásakor a saját elvárásait figyelembe véve egyéni motivációja alapján hozza meg döntését. (Michalkó et al., 2011)

A széles értelemben vett **biztonság** – melyről a turisztikai kínálat elemeinek rövid bemutatásánál már említést tettem – és biztonságosság, a kockázati tényezők minimalizálása

mérvadó szempontok a turista döntésének meghozatalakor. A biztonság a turizmus általános feltételei közé tartozik, a kínálat egyre fontosabbá váló eleme, ezért a turisztikai szolgáltatóknak és fogadóterületeknek fokozott figyelmet kell fordítani vendégeik biztonságérzetére. A biztonságérzet, a veszélyérzet, a kockázat nagy hatással vannak a turizmus térbeli folyamataira, a társadalmi-gazdasági folyamatokra, valamint a fogyasztói magatartásra is. (Molnár – Szilágyi, 2017) A Covid-19 világjárvány következtében az egészség biztonsága (higiéné, érintésmentes megoldások stb.) különösen felértékelődött. A biztonság kérdése a hivatásturizmusban is kardinális kérdés, a legtöbb konferencia és kongresszus desztinációválasztását befolyásolja a kiválasztott ország biztonsági besorolása, politikai-gazdasági stabilitása amellet, hogy megfelel-e a desztináció a rendezvény célrendszerének. (Irimiás – Jászberényi – Michalkó, 2019)

A biztonság és a **digitalizáció jelentősége** is párhuzamba állítható. A járványhelyzet által kialakult félelem a távoli utazással és az ismeretlennel kapcsolatban azt eredményezte, hogy sok utazó kényszerből választ a digitális világ kínálatából. (Csapó, 2020) Növelheti a biztonságérzetet, ha a desztinációk rendelkeznek saját turisztikai mobilapplikációval, amely hatékony módja egyben a kínálat és a személyre szabott termékbemutatásnak. (Horváth – Magyar – Papp – Pálfi, 2016) Az információs és kommunikációs technológia (IKT) a fogadóterületek és vállalkozások marketing tevékenységére is kihat, elsősorban a kommunikáció és értékesítés területét alakította át. A közösségi felületek – a turizmusban elsősorban a Facebook, az Instagram, a Twitter és a YouTube – segítik az információáramlást, megjelenésüknek köszönhetően a klasszikus kommunikáció kétirányúvá vált, ezzel nemcsak a vállalat és a fogyasztó, hanem a fogyasztó és a többi felhasználó között is párbeszédet kialakítva. (Iványi, 2022) Vizuális jellegük miatt is különösen fontos szerepet töltenek be a turizmusban. Az elmúlt években megjelent influencerek, másnéven “véleményformálók” aktív részvétele a marketingkommunikációs tevékenységekben jelentős hatást gyakorol a turisztikai keresletre. Az utazás előtti információk gyűjtése kapcsán a fiatalok nagy része tudatosan gyűjti azokat, de sokak számára még mindig nem ismertek vagy nem elsődleges az utóbbi időben felértékelődött, utazási területre fókuszáló közösségi platformok használata. (Iványi – Veres, 2022) A turizmusban sem hagyható figyelmen kívül a mesterséges intelligencia (AI) megjelenése, melynek hatásai az utazó, a turisztikai vállalkozások és a fogadóterületek szintjén is érzékelhetők (2. ábra).

Mesterséges intelligencia a turizmusban hype-térkép

2. ábra: A mesterséges intelligencia megjelenési területei a turizmusban

Forrás: Danyi – Iványi – Veres (2020 p.25)

Az elmúlt években az **egészségtudatosság** elterjedése okán az egészségturizmus világszerte egyre kedveltebb turisztikai termék lett. A jelenkor fogyasztójának legfőbb célkitűzései között szerepel testi szépségének megőrzése, belső egyensúlyának megteremtése, munkabíró képességének fenntartása, egyszerűen egészségének fenntartása. Ebben javarészt az életmód és a táplálkozás következtében kialakuló civilizációs betegségek, de az internethasználat elterjedése is jelentős mértékben közrejátszanak. A fiatalság iránti vágyakozás és az egészséges énkép kialakítására való törekvések új piacok megnyitását eredményezték. A vendégkört leginkább a turizmus piacán egyre nagyobb részarányt képviselő seniorok (65+), az egészségtudatos életmódot követők, a magasabb diszkrecionális jövedelemmel rendelkezők köre alkotják. Az idősödő lakosság komoly piaci szegmenst alkot – részarányuk növekedése rohamos – így a kínálati oldal kiemelt figyelmet fordít sajátos igényeikre. (Csapó, 2020) A kényelemről való nehezen lemondás komplexitás keresését idézi elő, egyre inkább preferáltabbak a szállás-ellátást és gyógyturisztikai szolgáltatást egyszerre nyújtó célterületek. A wellness szolgáltatások iránti kereslet a legélénkebb. Napjainkban szépségkezelések széles köre, workshopok, életmóddal kapcsolatos programok személyre szabottan is igénybe vehetők. A különféle kezelések során a modern nyugati orvoslás és a keleti irányzatok ötvözte ismerhető fel. Változatos szaunavilágok és szaunaszeánszok megjelenése még divatosabb elfoglaltsággá tette a

különböző wellness programokon való részvételt. (Gonda, 2016) (Molnár, 2019) Mindezek mellett az orvosi ellátások turizmusa fejlődik az egyik legnagyobb ütemben a világon, élén a kozmetikai és plasztikai beavatkozásokkal, az ortopédiai műtétekkel, a mesterséges megtermékenyítéssel és a fogászati kezelésekkal. (Árva – Deli – Gray, 2017)

Nemzetközi szinten a hagyományos tömegturizmus mellett a turizmus alternatív fajtái iránt is megindult a kereslet, különösképpen az ökoturizmus irányába. Megjelenését a természet felértékelődése, a növekvő **környezettudatosság**, az egészségre való törekvés, az önkifejezés és az individualizáció erősödése, a valódi értékek keresése idézték elő. (Michalkó et al., 2011) Az ökotudatos szemlélet terjedése a **fenntarthatóság** kérdésének fontosságát is jelenti mind a turisztikai vállalkozások, mind pedig a desztinációk szintjén (Molnár – Remenyik, 2017). A turizmushoz szervesen hozzátartozó közlekedés általi környezetszennyezés, az élelmiszerek felhasználásból keletkező hulladékok, a túlzott mértékű, indokolatlan energiafelhasználás – amely napjaink energiaválságában kiemelt jelentőséget kapott – mind-mind választ követel. A fenntarthatóságot figyelembe vevő jó döntések (köztük a fenntartható turisztikai termékfejlesztés, az újrahasznosítás, a szelektív hulladékgyűjtés, az energiatakarékos, kímélő megoldások alkalmazása) a környezetvédelem mellett komoly versenyelőnyhöz is juttathatja az e trendhez jobban igazodó szereplőket, hiszen az ma már nem csak egy hangzatos divatszó, de fontos desztináció és szolgáltatóválasztási szempont is. A fesztiválok is a fenntartható fejlődés elemeire, az egészséges élelmiszerekre, az elkészítési módokra egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek és a helyben előállított termékeket részesítik előnyben. (Szakály, 2020)

A világon bárhol nyílik módja az utazónak aktív kikapcsolódásra. Az **aktív turisztikai élményszerzés** globális méreteket ölt. A túrázás, kirándulás, kerékpározás és egyéb szabadidős tevékenységek a mindennapi élet részévé válásával változtatnak az emberek életvitelén és életfelfogásán az öltözködéstől az étkezési szokásokon át. Az aktív turizmus fő motivációja a stresszlevezetés, az egészségmegőrzés, a rekreáció és az önmegismerés. (Csapó – Gonda, 2019) A fenntarthatóság kritériumát szem előtt tartva jellemzően a különleges és a minőségi szolgáltatások iránti érdeklődés a legnagyobb. A magasabb költségvonzatú tevékenységeket – mint például a golfturizmus, a lovasturizmus vagy a motorkerékpáros turizmus – csak egy meghatározott társadalmi réteg tudja rendszeresen kihasználni. Az izgalmat és a kihívást keresők körében a kaland- és az extrém turizmus népszerűsége napról napra növekszik. (Csapó, 2020)

Napjainkban a jól megválasztott témára épülő, magas minőségű, mesterséges kínálati elemek, azaz a **tematikus attrakciók** tömeges érdeklődést tudnak kiváltani a turistákból. A

tematikus utak, mint turisztikai termékek, csomagok vagy ajánlatok természeti vagy mesterséges vonzerőket fűznek fel egy meghatározott téma köré eltérő közlekedési módok alkalmazásával. Létesítésük célja a kikapcsolódáson, az élmény- és ismeretnyújtáson túl az örökségek bemutatása, a helyi termékek és márkák kialakítása. A tematikus attrakciók kiépítésekor meg kell bizonyosodni arról, hogy a helyi elképzelések és stratégiák illeszkednek a legfrissebb turisztikai trendekhez. (Árva – Deli – Gray, 2017)

Az élményszerzésen túl a turista **autentikusságot**, kulturális interakciókat és **aktív bevonódás** (interaktivitás) élményét keresi a saját bőrén megtapasztalva a helyi lakosság életmódjának megismerésén, átélésén keresztül. (Rátz, 2011)

Miközben az elmúlt évtizedben a rövidebb ideig tartó, de gyakoribb utazások voltak jellemzőek, a pandémia hatására ez már nem jelenthető ki ilyen egyértelműen. Sokan inkább **évente kevesebb alkalommal, de hosszabb időre** utaznak – főleg távolabbi desztinációkba – és jellemzően későn foglalják le utazásaikat. Az utazók **rugalmasságot** várnak el a szolgáltatóktól, azt szeretnék, hogy előleg fizetése nélkül foglalhassanak és könnyen, lehetőleg büntetlenül lemondhassák foglalásaikat, ha a helyzet úgy kívánja. (Szerdahelyi, 2021)

Kiállításokon és vásárokon általánosan elterjedt, hogy az egyes turisztikai szolgáltatókat, attrakciókat **turisztikai desztináció menedzsment** szervezetek, klaszterek, vagy tematikus utak képviselik közös marketingtevékenységet folytatva, ezzel elősegítve azok népszerűsítését. (Gonda, 2016) A turisztikai térségekben működő szervezetek kulcsfontosságú szerepe a későbbi fejezetekben kerül bővebb kifejtésre.

Végül, de nem utolsó sorban Kovács Balázst idézve (Kovács, 2023) a pandémiai utáni „**újturizmusról**” szeretnék szólni, hiszen a szerző a fenntarthatóságra, az együttműködések fontosságára, a minőségre és a turizmus minden érintettje életminőségének javítását fókuszba helyező szemléletre, azaz a helyben élők, az odalátogatók és a köztük kapcsolatot teremtő szolgáltatók érdekeit figyelembe vevő „**Szenthármasságra**” helyezi a hangsúlyt. A szemlélet hangsúlyosan megjelenik Ausztria 2019-ben bemutatott „**Masterplan-T**” elnevezésű stratégiájában és azóta – mint egy jó példát – gondolatait több ország is átvette.

2.2. Turisztikai termékfejlesztés

A turisztikai termékek fejlesztése a desztinációk alapvető feladatai közé tartozik, ahol a piaci pozíció hosszútávú megtartása, erősítése és a fogyasztók figyelemfelkeltése állnak a

fókuszban. A turisztikai termékfejlesztés folyamata meglehetősen komplex, ezért nagyfokú odafigyelést és szakmai hozzáértést kíván a turizmusban résztvevőktől. (Gonda, 2016)

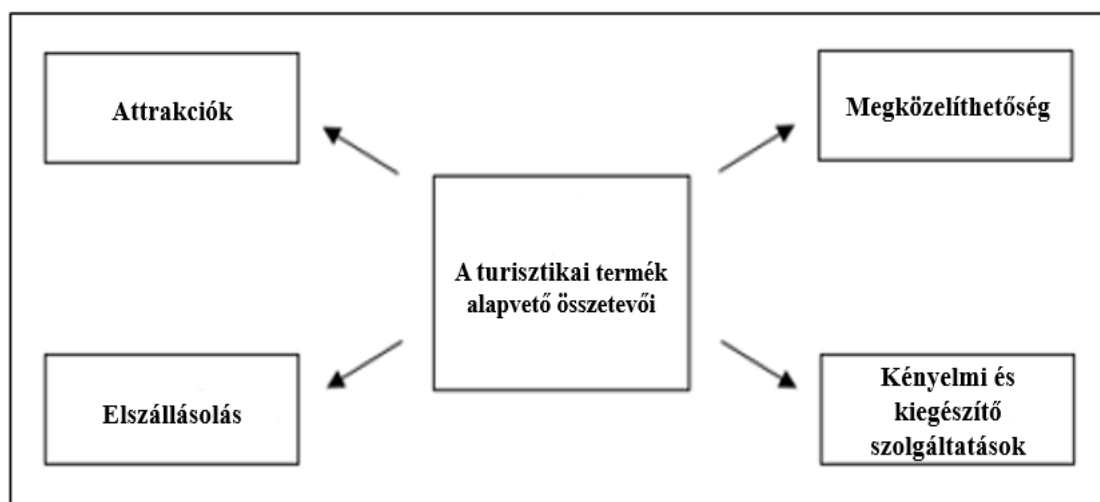
Az élményközpontúság megköveteli a folyamatos termékfejlesztést, a termékspecializációk által a turizmus kínálatai megújíthatók. A termékfejlesztés során a desztináció adottságait a fogyasztók igényeihez alakítják. (Michalkó et al., 2011) Az eredményes pozicionáláshoz és a versenyképesség megtartásához a turisztikai piacon a kínálati oldalnak a desztinációba érkezővel kapcsolatban a következőket kell ismernie: utazási szokásai, személyes jellemzői, viselkedése, motivációja és az ebből adódó térhasználat. Ezek adják a tudatos és hosszú távú tervezés, termékfejlesztés alapját. (Horváth – Magyar – Papp – Pálfi, 2016)

A termékfejlesztés céljai közül a legkiemelkedőbbek: a turisták szükségleteinek kielégítése, a turizmus gazdasági teljesítményének növelése, a versenytársaktól jól elkülöníthető, versenyképes kínálat megteremtése, a kereslet térbeni és időbeni koncentrációnak csökkentése, a vonzerők fejlesztése, a szolgáltatások minőségének javítása, az egyediség, a természeti és kulturális sokszínűséget reprezentáló értékek megőrzése, a természeti környezet védelme és fenntartható fejlődésre való törekvés, hozzájárulás a helyi lakosság életszínvonal-növekedéshez, továbbá az innovációs együttműködés megteremtése. (Könyves, 2019)

A sikeres termékfejlesztés megvalósulásához nélkülözhetetlen a körültekintő tervezés. Ez első lépésben az aktuális helyzet felmérésével, második lépésben a lehetőségek felismerésével, harmadik lépésben az adott térség turizmusával kapcsolatos tervek konkretizálásával valósítható meg. Kezdetben a termék életciklusát kell vizsgálni, amelyből a turisztikai szolgáltatók számára kiderülhetnek a lehetséges elavulás okai. Egy részleteiben kidolgozott, a meglévő adottságokon alapuló termékportfólió stratégia új termék befutását jelentheti. Ehhez szükségeszerű egy menedzsmentet kiépítő szervezet létrehozása, amely folyamatosan irányítja a működést akár teljes egészében, akár bizonyos tevékenységekre lebontva. Az államnak meghatározó szerepe lehet a tájékoztatásban, a lehetőségek elérhetővé tételében, a támogató környezet kialakításában, a tudatos területi tervezési politikában. Az elmúlt évtizedekben megjelenő pályázati lehetőségek által is egyre nagyobb a hangsúly a turisztikai termékfejlesztésen. (Gonda, 2016)

2.2.1. A turisztikai termék fogalma és elemei

A **turisztikai termék** többféleképpen definiálható és értelmezhető. „Az idegenforgalmi termék valójában egy kínálati halmaz, amelyben a kereslet igényeit kielégítő szolgáltatások találhatók.” (Michalkó et.al, 2011) A szerző a termék alapvető összetevőit a 4A-val jellemzi (3. ábra), melyek a vonzerő, a megközelítés, az elszállásolás, a hozzáállás. Ezeket kiegészíti az infrastruktúra, az egyéb szolgáltatások, az étkezés, a vendégszeretet, a biztonság, a turisztikai szervezetek, az információ és az árak. A felsoroltak mindegyikének egyidejű megléte vezet a termék sikerességéhez.

3. ábra: A turisztikai termék négy legfőbb összetevője

Forrás: Michalkó et.al (2011 p.66) alapján, saját szerkesztés

„A turisztikai termék a piaci igényeknek megfelelő, költség-hatékonyan előállított olyan produktum, mely egy desztináció kulturális és természeti erőforrásainak megfontolt használatán alapul. A turista szempontjából a turisztikai termék egy sor tárgyiasult és megfoghatatlan összetevőből álló csomag, melyek az adott desztináció nyújtotta lehetőségeken alapszik.” (Nagy, 2012) Lőrincz – Sulyok (2017) a terméket egyrészt, mint szolgáltatást, másrészt mint utazási csomagot, harmadsorban – és szakdolgozatom témája szempontjából ez a legfontosabb – mint fogadóterületet értelmezi.

A desztinációt Hu-Ritchie (1993) a turisztikai lehetőségek és szolgáltatások csomagjaként értelmezi amely, mint bármely más termék, számos multidimenzionális jellemzőből tevődik össze. Fabricius (2006) szerint a turisztikai desztináció egy olyan fizikai helyszín, amely tartalmaz turisztikai vonzerőket, termékeket és olyan kapcsolódó szolgáltatásokat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a turista legalább egy napi helyben tartózkodását kielégítsék. A szerző szerint a desztinációnak vannak fizikai és adminisztratív

határai, rendelkezik imázssal és percepcióval is, azaz minden turista a maga „szűrőjén” keresztül szubjektíven ítélheti meg a desztinációt. Tágabb értelemben egy desztináció egy olyan komplex, összetett turisztikai termék, amely egy adott földrajzi helyen több turisztikai termékből épül fel és a turizmus piacán más turisztikai termékekkel (azaz desztinációkkal) versenyez, amely képes a hálózatosodásra és az együttműködésre (Piskóti, 2011). A Kereskedelmi Világszervezet 1993-ban megjelent definícióját alapul véve „*a desztináció olyan hely, mely megfelelő attrakciókkal, hozzájuk kapcsolódó infrastruktúrával és turisztikai szolgáltatásokkal rendelkezik, és ezáltal az egyéni utazók vagy a turistacsoportok utazásának célpontjává válhat, és mint egységes turisztikai szolgáltató jelenik meg számukra a piacon.*” – olvasható Sziva (2012) munkájában. Mint termékek, a desztinációk nem minden esetben követik a közigazgatási határokat, méretükben és kiterjedésükben eltérőek lehetnek. Fejlesztésük számos problémát vet fel tekintettel arra, hogy a desztinációk turisztikai rendszerén belül jelentős számú elemet kell kezelni és koordinálni (Szabó, 2014), ráadásul fenntartható fejlesztése a lakosság támogatása nélkül elképzelhetetlen. (Jandala, 2014)

2.2.2. Turisztikai termékek csoportosítása

A hazai turizmuselméletben elterjedt felosztás alapján a turisztikai termékek három nagy csoportra oszthatók (Gonda, 2016):

1. A **térspecifikus** turisztikai termékek (mint például a városi, a falusi, a hegyvidéki, vagy a vízparti turizmus) a tér sajátosságából erednek.
2. A **csoportspecifikus** turisztikai termékek a kereslet oldaláról megközelítve egy speciális vendégkör (például családok, szeniorok, fiatalok, szociálisan hátrányos helyzetű csoportok, fogyatékkal élők, LMBTQ szegmens stb.) igényeinek kielégítésére alkalmasak.
3. A **tevékenységspecifikus** turisztikai termékek középpontjában valamilyen speciális tevékenység áll, így beszélhetünk egyebek mellett például: lovasturizmusról, bevásárlóturizmusról, konferencia turizmusról, vagy horgász-, vadász-, golfturizmusról is.

Az egyre szűkebb piaci szegmensek igényeinek kielégítése eredményeként alakult ki a niche turizmus¹. Egyre több desztináció próbálja megkülönböztetni magát a többitől egyedülálló

¹ niche turizmus: speciális turisztikai igényeket kielégítő újszerű termékkör, más néven alternatív turizmus, modern turizmus
(forrás: https://mersz.hu/hivatkozas/m963vakt_106_p3#m963vakt_106_p3, letöltés ideje: 2023.01.06.)

termékek fejlesztésével és különleges élmények nyújtásával a turizmus alternatív és kreatív formáira épülve. (Ursache, 2015) Ilyen lehet például a rurális turizmus, a bor- és gasztroturizmus, a filmturizmus, a geoturizmus, az atelier (kézműves) turizmus vagy akár az esküvőturizmus is.

2.3. Turisztikai desztinációk menedzsmentje

Lengyel (2006) értelmezésében a **térségi turisztika menedzsment** (TDM) azokat a tevékenységeket jelenti, amelyek egy adott földrajzi térség (fogadóterület) számára szükségesek egyrészt a látogatókat vonzására, másrészt ahhoz, hogy a terület számukra az tartózkodás során teljeskörű, tökéletes utazási élményt nyújtson betartva a fenntarthatóság elveit. Piskóti (2007) szerint a TDM az egy adott földrajzi területen található vonzerők szabadon kombinálható termékkel alakításának, hálózatba szervezésének folyamata, továbbá a desztináció piac- és versenyképességének megteremtése és értékesítése a terület fenntartható fejlesztése és az ott élők jólétének növelése érdekében. Ahogy e két definícióból is kitűnik, a korábban már tárgyalt fenntarthatóság biztosítása a TDM szervezetek kiemelt feladata. A desztináció menedzsment tevékenységének lényege tehát a tervezés, a stratégia és a fejlesztések támogatása, az érintettek (turizmushoz közvetlenül és közvetve kötődő vállalkozások, a község, a helyi lakosok, a különböző szövetségek, a média és maguk a látogatók) együttműködésének szervezése és koordinációja, valamint marketingfunkciók nyújtása beleértve a piackutatást, a termékfejlesztést, a desztináció piacra vitelét, azaz értékesítést és a kommunikációt, továbbá a monitoringot. (Piskóti, 2011) (Panyor – Győriné Kiss – Gulyás, 2011)

Az elmúlt két évtizedben egyre több országban vezették be a desztináció menedzsment **eszközrendszerét** önkormányzatok, turisztikai szolgáltatók, szakmai, civil és egyházi szervezetek, megbízott és önálló vállalkozások összefogásában. A turisztikai desztináció menedzsmenttel szemben elvárt, hogy folyamatos, hosszútávú, célzott folyamat legyen, amelyben a térség jellegzetes szolgáltatásait és turisztikai termékeit komplex módon kezelik a partnerek. Az érdekeltek szoros együttműködése szükséges annak érdekében, hogy a látogatók valódi turisztikai élményben részesüljenek. Ahhoz, hogy mindez a desztináció környezetére, közösségére, a térségben tartózkodókra, illetve a gazdaságára rövid és hosszú távon is kedvező hatásokkal járjanak, egyféle fenntarthatóbb szemléletű megközelítést követel. A menedzsment célkitűzése, hogy a nemzetközi piac trendjeinek, követelményeinek és irányzatainak megfelelően létrehozzon és korszerűen működtessen egy versenyképes

turisztikai rendszert egy adott területen, amely illeszkedik a helyi, térségi, regionális sajátosságokhoz és adottságokhoz. A tervezési, megvalósítási folyamatok egyedi megoldásokat és megközelítéseket igényelnek. Éppen ezért nem célszerű egy egységes, minden térségben teljesen azonos turisztikai rendszert kiépíteni. (Szabó, 2014)

A turisztikai desztináció menedzsment (továbbiakban: TDM) **szervezet** olyan állami vagy magánszervezet, amely különböző közigazgatási szinten működhet és célja a célterület turizmusfejlesztési politikájának tervezése, végrehajtása, az elemek összehangolt irányítása és a marketingpolitika kidolgozása. Tehát, kulcsszerepet játszanak a turisztikai desztinációk irányításában, a hálózatok kezelésében és az érdekelt felek közötti kiváló partnerkapcsolat biztosításában. Különösen fontos, hogy a TDM szervezetek minden feladatukat azonos intenzitással töltsék be. (Foris – Florescu – Foris – Barabas, 2020)

A turisztikai fejlesztésekhez számos olyan externália társul, amely kizárólag állami közreműködéssel tud eredményesen megvalósulni. A kormányok több okból is érdekeltek a kooperációban: gazdasági növekedést serkentő, fizetési mérleg egyensúlyjavító hatása miatt. Munkahelyteremtő beruházásai, a helyi értékek támogatása, az elmaradott térségek felzárkóztatása segítenek a pozitív országkép kialakításában. (Dankó, 2012)

Tekintettel a turizmus nemzetstratégiai jelentőségére, az uniós támogatásokból vagy a központi költségvetésből finanszírozott turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatait a megalkotott 2016. évi CLVI. törvény foglalja össze. Egy egységesebb eljárás kialakítása, a rendelkezésre álló források hatékonyabb kihasználása javítja a turizmus jövedelemtermelő képességét. Így jött létre hazánkban 2016-ban a magyar turizmus kormányzati csúcsszerve, Magyar Turisztikai Ügynökség (továbbiakban: MTÜ), amely zártkörűen működő részvénytársaságként a turizmussal kapcsolatos állami feladatokat közfeladatként látja el. Az MTÜ a turizmussal és vendéglátással kapcsolatos feladatkörének meghatározására a fentebb említett 2016. évi CLVI. törvényben és a 61/2017. (III. 20.) Korm. rendeletben került sor. A kialakítás során arra törekedtek, hogy egy, a XXI. századi igényeknek és elvárásoknak megfelelő, piaci logika szerint működő, turizmussal kapcsolatos ügyeket felölölő szervezetet létesítsenek, melynek célja a hazai turizmus lehetőségeinek hatékonyabb kihasználása, az iparág fejlődési ütemének gyorsítása, a versenyképesség növelése és Magyarország vonzóbb úticéllá tétele a belföldi, külföldi, üzleti utazók számára. A turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatairól szóló törvény kimondja, hogy az Ügynökség a turizmusfejlesztés irányításában és stratégiájának meghatározásában vesz részt. A jelenleg érvényben lévő Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 stratégiával összhangban – új, országos szintű turisztikai márkastratégia kialakításán dolgozik. (MTÜ, 2021) Ezen kívül a

nemzetközi piacon történő innovatív értékesítésösztönzés, szakmai kutatási feladatok, világkiállításokon való megjelenések tervezése, szervezése és lebonyolítása is tevékenységeihez tartoznak. Nem kifejejtendő a nemzeti összetartozás tudatának erősítése sem. (MTÜ 2022)

A turizmus **irányítása** a helyi, megyei önkormányzatok és a központi közigazgatási szervek összefogásával valósul meg. A desztinációk fejlődésében kiemelt szerepe van az önkormányzatok által végrehajtott kommunikációs tevékenységnek és vonzerőfejlesztésnek. A 2012-ben hatályba lépett önkormányzati törvény értelmében a helyi önkormányzat támogatja és együttműködik a lakosság önszerveződő közösségeivel, valamint biztosítja a helyi közügyekben való széles körű állampolgári részvételt. (Behringer – Kulcsár, 2018) Az önkormányzatok aktívan fejleszthetik forrásaikból és pályázati lehetőségeikből a helyi turizmusukat. Néhány esetben azonban előfordulhat, hogy az önkormányzat és a területi TDM szervezet között éles ellentét alakul ki egy turisztikai fejlesztés kapcsán. Ilyenkor, ha van rá lehetőség, érdemes a helyi önkormányzatnak helyi népszavazást kezdeményeznie és bevonnia a lakosságot a döntéshozatalba. (Szíva, 2012)

A Covid-19 világjárvány után számos – elsősorban a túlturizmus által érintett-desztinációban fogalmazódott meg az „**újturizmus**” iránti igény, amely a globális megközelítés és gondolkodás helyett magát a helyet – ahol élünk, vagy amit látogatóként felkeresünk – helyezi előtérbe és fogalmazza meg: *„Erősebb desztináció-menedzsmentre van szükség, amely elsősorban a lakosok (közösség) igényeit szolgálja, és lehetővé teszi a vállalkozásokkal és valamennyi érdekelttel való valódi együttműködést egy közös menetrend alapján.”* (Bódis, 2023)

2.3.1. A turizmussal kapcsolatos területi feladatok

A területfejlesztés történhet: országos, regionális, megyei, kistérségi és település szinten. Magyarországon a TDM szervezetek közös szervezetbe tömörültek és 2011. január 28-án létrejött Magyar TDM Szövetség (TDMSZ) 62 helyi, 2 térségi TDM szervezettel és 8 pártoló taggal együtt. A Szövetség küldetése a szakmai- és érdekképviselő, az aktív szakmai közreműködés, a nemzeti marketing és turizmuspolitika alakítása és a turizmust érintő jogi- és közgazdasági szabályozás támogatása. (TDMSZ, 2020) A szervezetrendszernek három fő szintje van: helyi, térségi, regionális TDM szövetség, melyek feladatai eltérőek (1. táblázat).

1. táblázat: A helyi, térségi, regionális TDM-ek feladatai

Helyi TDM	Térségi TDM	Regionális TDM
helyi turizmus szervezés	térségi turizmus szervezés	regionális turizmus szervezés
illetékességi körébe tartozó turisztikai szereplők összetartása	térségi turisztikai kínálat belföldi piacra vitele	régió turizmus fejlesztési stratégiájának elkészítése
helyi turisztikai desztináció alapadatainak gyűjtése, azok az országos turisztikai információs rendszer rendelkezésére bocsátása	térségi turisztikai desztináció alapadatainak gyűjtése, azok az országos turisztikai információs rendszer rendelkezésére bocsátása	régió turisztikai alapadatainak gyűjtése, azok az országos turisztikai információs rendszer rendelkezésére bocsátása struktúrájának megfelelően
helyi turisztikai teljesítménymérés monitoring rendszerrel	térségi turisztikai teljesítménymérés monitoring rendszerrel	desztináció turisztikai teljesítménymérése, stratégia megvalósításának ellenőrzése monitoring rendszerrel
részvétel a térségi turisztikai desztináció-menedzsment szervezetben	részvétel a régiós turisztikai desztináció-menedzsment szervezetben	kapcsolattartás a turizmusban érdekelt régiós szereplőkkel

Forrás: (Dankó, 2012), saját szerkesztés

2.3.2. A TDM szervezet kialakítása

A TDMSZ tagjai „*olyan jogi szervezetek lehetnek, amelyek az egyes turisztikai desztinációk, illetve régiók vonatkozásában a Szövetségével azonos, vagy ahhoz hasonló – turisztikai desztináció-menedzsment, és ahhoz kapcsolódó egyéb – tevékenységet végeznek (TDM szervezetek).*” (TDMSZ, 2020)

A TDM-ek felállításának és működtetésének ott van értelme, ahol elegendő a turisztikai potenciál. Létrehozásáig hosszú út vezet, mely során szükség van egy alulról jövő kezdeményezésre és csak azt követően indulhat meg a szervezetépítés és a finanszírozás. A desztináció vállalkozóinak azt kell felismerniük, hogy egy ilyen fajta együttműködés közös piaci fellépés a desztináció turizmusának fellendítése érdekében, ami nem akadályozza őket a saját szolgáltatásaik értékesítésében. (Mehring-Tóth, 2017) Számos esetben már a meglévő TDM szervezet feladata, hogy az egymástól merőben más érdekeltségű helyi szolgáltatók munkáját összehangolja. Jó marketing eszköz lehet egy szervezet számára, ha a globális trendek és a fogyasztói igények és reakciók ismeretén túl a technológiai újításokban rejlő

lehetőségeket is kihasználja. Ezenkívül, ha megjelenik a különböző közösségi médiafelületeken és rendszeresen karban is tartja azokat. (Kovács – Kiss, 2018) A TDM munkaszervezetét általában a helyi szintű, versenysemleges turisztikai információs (Tourinform) irodák vagy nonprofit kft-k biztosítják a települési önkormányzatok üzemeltetésével, szakmai felügyeletüket a Magyar Turizmus Zrt. látja el. (Nemes, 2009)

Az ország bármely településén – ahol fellelhető turisztikai vonzerő és szolgáltatás – alapítható helyi TDM szervezet az alábbiak által: érintett települési önkormányzat, turizmusban érdekelt vállalkozások, önkéntes civil és egyházi szervezetek. A helyi TDM szervezet több település társulásával is létrejöhet. Ebben az esetben az illetékességi területük ugyanaz, mint a települési önkormányzatoké. Egy települési önkormányzat kizárólag egy helyi szervezetnek a tagja, döntéshozatalkor az önkormányzatnak nincs szavazati többsége.

A térségi TDM a szervezet a regisztrált helyi TDM szervezetek egyességéből jön létre, ebből kifolyólag létrehozásához legalább kettő helyi szervezet közös megállapodása szükséges. A térségi szervezetek működésének támogatásában a helyi szervezetek mellett a megyei önkormányzatok nyújtanak segítséget.

A regionális TDM szervezetet többnyire a területén lévő térségi TDM szervezetek együttes összefonódásával hozzák létre. A regionális szervezet már egy teljes turisztikai régió turisztikai kínálatának szervezéséért, alakításáért, fejlesztéséért és mindenekeelőtt belföldi értékesítéséért felel. A regionális menedzsment szervezetek között nincs területi átfedés. (Dankó, 2012)

3. Üröm és Pilisborosjenő bemutatása

Üröm község Budapesttel közvetlenül határos, a 10. számú főúton (Bécsi út) a Kevélyek² lábánál fekszik. A Pilisvörösvári járáshoz tartozik Pilisborosjenővel egy időben. Néhány településre – többek között Pilisborosjenő központjába – Ürömről keresztül vezet az út, ezáltal érezhető átmenő forgalma van. Természeti kincsei, hegyes-dombos fekvése, túraútvonalak közelsége és folyamatosan karbantartott és fejlesztett épületei, terei, utcái, vonzzák a településre az odalátogatókat.

Pilisborosjenő a fővároshoz legközelebb eső pilisi település, a Nagy-Kevély, a Kis-Kevély és az Ezüst-hegy lábánál, a Kövesbérccei határolt völgyben terül el, szintén a 10. számú főút mentén. Ürömmel együtt az Etyek–Budai borvidék részét képezik. A természetjárók mindenekelőtt különleges természeti környezete, jó levegője, vidéki hangulata, csendes környéke miatt kedvelik. A fővárosiak számára tömegközlekedéssel is könnyen megközelíthető túracélpont. (Balogh – Balla – Asztalos – Bakody, 2003)

3.1. A települések rövid története

A települések történetét „Üröm az idő sodrában” (Beke – Szinnyai, 2010), „Szülő földünk Pilisborosjenő 2000” (Gröschl – Götz, 2001) című könyvek segítségével foglaltam röviden össze.

A régészeti feltárások során a pilisborosjenői Mackó-barlangból előkerült tűzhelynyomok és barlangi medve fogmaradványokból készített pengék utalnak az ősember jelenlétére. I.e. 2500-tól jelentek meg emberi település nyomai a mai Üröm és Pilisborosjenő területén. Bronzkori, vaskori, továbbá kelta kultúrából származó leletekre bukkantak. Történészek mindkét települést a római korból eredeztetik a feltárt sírkövek, szarkofágok és a Marcus Aurelius feliratú határkő alapján. Az edénytöredékek és a temetkezési jelek szerint Üröm belterületén lehetett élet, a Rókahegy pedig fontos stratégiai szerepet tölthetett be a római út mentén. Üröm neve az „örlés” szóból ered, a területen található bányagödör a homokkő-kitermelés maradványa, és a kibányászott hárshégyi homokkőből sokáig malomköveket gyártottak. Üröm a 12. században kezdetben a baracskai apáca kolostor, majd a szőlőművelő királyi vincellérek birtokában állt. Pilisborosjenő birtokbaadása számtalan főúr és király kezén ment keresztül. A települések alatt pincerendszer húzódik, a borkultúra

² Nagy-Kevély, Ezüst-kevény és Kis-Kevély, a Pilis déli legmagasabb kiemelkedései
(forrás: <http://vegcsaba.weaveworld.org/hely/pilis/pilis6/index.html>, letöltés ideje: 2023.01.06.)

évszázados hagyományokat őriz. Borosjenő neve is a bortermelésre utal. Az óbudai apácák szőlőművelésű területek vásárlásával bővítették földtulajdonukat. Később a török hódoltság letarolta, felégette a birtokokat és egy időre lakatlanná váltak a területek. A 17. században jelentek meg az első német telepesek Svábföldről, akik szőlő-, szántóműveléssel és kőbányászattal foglalkoztak. A lakosság ekkor római katolikus vallású volt, a templomaik már 1756-ban (Pilisborosjenő) és 1765-ben (Üröm) fennálltak. A klarissza apácarend eltörlésével a két település a Vallásalap Vallás és Közoktatási Alapítványok tulajdonába került, majd azokat József nádor vásárolta meg 1770-ben és 1800-ban. Üröm egyik legfontosabb látnivalója, az Alekszandra Pavlovna sírkápolnája József nádor fiatalon elhunyt feleségének, I. Pál orosz cár lányának nyughelyeként épült. A település a mai napig szoros kapcsolatot ápol az orosz egyházzal, a templomban rendszeresen kerül ortodox szertartásokra sor. Az 1800-as évek közepétől Pilisborosjenő folyamatos nehézségeken ment keresztül: szőlőbetegségek, tűzvész, járványok következtében szinte a teljes lakosságát elvesztette. A Monarchia felbomlása, a Tanácsköztársaság, a pénz elértéktelenedése szintén nehéz időket hoztak. Az első és a második világháborúban több tíz hadköteles ürömi és pilisborosjenői halt hősi halált, a templomok előtt egy-egy emlékoszlopot állítottak fel, melyeken az áldozatok nevei olvashatóak. 1941-ben, még a háború előtt összeírták azokat a személyeket, akik magyarosított nevüket visszaváltoztatták német hangzásúra, vagy német anyanyelvűnek, nemzetiségűnek tartották magukat. 1946 áprilisa végén megkezdődött a svábok kitelepítése Németországba, ami miatt mérhetetlen bizonytalanság és félelem kerítette hatalmába a lakosokat. Egy hónapon át nézték a túlnyomórészt Mezőkövesdről, Tarpáról, Jászságból és Szigetmonostorról betelepülőket, ahogy idegenek foglalják el házaikat. Mindez Üröm németajkú lakosságának 97,5%-át érintette, Borosjenőnek pedig 80%-át. Jelentős részük rendszeresen visszajár és támogatja az itt maradt közösségek által alapított Német Nemzetiségi Önkormányzatot, valamint Tájházat. Üröm és Pilisborosjenő 1970. július 1-én Üröm Nagyközségi Közös Tanács néven egyesült, amiből az utóbbi próbált kiválni, míg végül az 1989. november 26-ai szavazás meghozta az önállósodást. Attól fogva a két település egymástól független irányítás alatt állnak. (Beke – Szinnyai, 2010) (Gröschl – Götz, 2001)

A települések fejlődését jelentősen befolyásolja a főváros közelsége. A rendszerváltás utáni években a lakosság a városközpontból a városszélekre történő fokozatos kitelepülése során Pilisborosjenő beépített területe földrajzi adottságaiból kifolyólag csak kis mértékben bővült, ezzel fennmaradt a település alacsonyabb lélekszáma és viszonylag csendes jellege.

Üröm területén ma is intenzív építkezések folynak, újabb és újabb beköltözőket vonzva magához. (Egyedné, 2014)

3.2. A turizmus makro-környezete

Kutatási célterületem turizmusának bemutatását a turizmus rendszerszemléletű megközelítésének módszerét alkalmazva a makro-környezet bemutatásával kezdem.

3.2.1. Társadalmi-kulturális környezet

Üröm lakossága a legfrissebb, 2023-es adatok szerint: 8609 fő; Pilisborosjenőé: 4359 fő. (BM NYHÁT, 2023) (2. táblázat)

2. táblázat: Üröm és Pilisborosjenő lakónépességének változása 2001-től 2023-ig

Település	Lakónépesség (fő)			
	2001	2007	2011	2023
Üröm	4523	6050	7126	8609
Pilisborosjenő	3045	3470	3507	4359

Forrás: BM NYHÁT, saját szerkesztés

Az 1990-es évek elején dinamikusan nőtt a beköltözők száma Ürömmön, a szuburbanizáció óta csaknem megduplázta lakosságát. Habár ez időben szívesen választották meg Pilisborosjenőt is lakóhelyül a fővárosból elvagyók, 2007-ben egy időre elvesztette kezdeti lendületét. Ekkor területén 3470 fő lakott. 2012 után azonban a költözések száma – bár lassú ütemben – de újra növekedésnek indult. 2007 óta tehát Pilisborosjenőn minden évben körülbelül 1,26%-kal, azaz körülbelül 55 fővel növekszik a lakosság száma. Ürömet illetően 2000-ben drasztikus lakásszám emelkedés volt megfigyelhető. 2001-ben 4523 lakossal rendelkezett, azóta tehát a népesség tekintetében 90%-kal – majdnem kétszeresére – növekedett. (Egyedné, 2014)

Korösszetételt tekintve a települések fiatalabb struktúrájúak, hiszen sok fiatal és a gyermekes család lakja. A népességszám folyamatos emelkedésével továbbra is növekszik a lakásépítések száma.

A legutóbbi (2015-ös) adatok szerint az ürömi és a pilisborosjenői lakosok 1-1%-a német nemzetiségű, mindkét településen Német Nemzetiségi Önkormányzat is működik.

A községek polgárai számára a fő munkalehetőségeket leginkább a főváros adja, tehát az aktív munkavállalási korú lakosság számottevő részére igaz, hogy naponta ingázik.

Mindkét település oktatási intézményrendszere jól kiépült, illetve igényesen felszerelt orvosi rendelővel rendelkezik. (<https://www.urom.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) (<https://www.pilisborosjeno.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.)

A területeken nagy számban tevékenykednek civil szervezetek a közösségért, közülük a legkiemelkedőbbek: az Idősek Klubja; a Családsegítő-, és Gyermejjóléti Szolgálat; az Ürömi József Nádor Általános és Népművészeti Iskola Fejlesztésért Alapítvány; az Ürömi Hagyományőrző Egyesület; az Ürömieks Baráti Társasága; az Ürömért! Ürömi Településfejlesztési és Érdekvédelmi Egyesület; a Pilisborosjenői Nyugdíjas Klub; a NOE Pilisborosjenői Csoportja; a Családok az Iskoláért Pilisborosjenőn; a Nebuló – a pilisborosjenői iskolásokért Alapítvány; a 2097 Csoport Egyesület; a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Pilisborosjenői Csoportja; a Pilisborosjenő Weindorf Önkéntes Tűzoltó Egyesület. (<https://www.pilisborosjeno.hu/jenoi-elet/kozossegek/civil-szervezetek/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) Az Üröm területén található Idősek Klubja étkeztetést, házi segítségnyújtást, nappali ellátást szolgáltat az Üröm és Pilisborosjenő területén élő időskorú embereknek és a szociálisan rászorulóknak. Az intézményben az étkeztetés, a fürdési lehetőség biztosítása mellett a hivatalos vagy mindennapi teendők intézésében is segítséget nyújtanak. Ezen szociális alapszolgáltatásokat igénybe vevők részére közösségi programokat, kirándulást, rendezvényeket szerveznek a létesítmény dolgozói. (<https://www.urom.hu/idosek-klubja.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) Az idős, nyugdíjas korúak támogatására jött létre az Ürömi Szépkorúak Egyesülete is.

Üröm és Pilisborosjenő nagy hangsúlyt fektet a kulturális élet felpezsdítésére és a tradíciók elsajátítására, azok továbbörökítésére. Kultúrájuk sokszínűségét egyformán tükrözi a közös múltjuk révén a sváb hagyományok ápolása. A néprajzi értékek a folyamatosan megújuló Német Nemzetiségi Tájékozódásban kerülnek bemutatásra. Többnyelvű információval és háttéranyagokkal látják el az érdeklődőket, hogy közelebb érezzék magukhoz a kitelepített németek történetét. (Dömötörfy, 2021) Jelenleg Üröm tájháza is épül.

(<https://www.nemet-nemzetiseg-urom.hu/index.php/elements/content-component/tajhazrol/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) A svábok számára fontos, hogy nem, mint kisebbség, hanem nemzetiségként tekintenek magukra szülőhazájukban. Az ürömi Német Nemzetiségi Egyesület évek óta ápolja a kapcsolatot a Németországba kitelepített, még élő, volt ürömi lakosokkal. Üröm önkormányzatának közéleti lapjából, az „Ürömi Tükör”-ből rendszerint küldenek el érdekességeket az ürömi életéről, a község fejlődéséről, de a 2022. évi „Unsere Post”-ban, a Magyarországról elszármazott németek lapjában is szerepelt a helyi német nemzetiségi kórus, a „Heimat Singkreis” Üröm. (Falvai, 2022)

Steinheim község pedig Borosjenő testvérfaluja, az itthoni és a világon elszórtan élő pilisborosjenőiek központja, korábban cserekapcsolat is volt a két település iskolája között. (Bozsódi, 2019)

A helyi kulturális életben a néptánc kiemelt szerepet tölt be. Az Ürömi Öröm Néptáncműhely külföldi turnéi során népszerűsítette a magyar néptáncot és megismertették Üröm nevét Marseillesben, Dresdában, Lengyelországban, Erdélyben. A Szüreti felvonulás és multság, a Nemzetközi népzenei és néptánc fesztivál vagy a Nyári fesztivál és a Családi majális rendszeres fellépője. (<https://www.uromiorom.nanoweb.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) A pilisborosjenői Kerekas Néptáncgyűttes által szervezett népművészeti táborokon túl havonta megrendezett táncházak keretében biztosítanak kulturális kikapcsolódást a környékbeli fiatalok és idősebbek számára egyaránt. Szülői összefogással, adománygyűjtés céljából létrejött a családi majális Borosjenőn is, ami azóta hagyományként él tovább a községben. A néptáncműhely és az egyesület állandó résztvevője és szervezője a helyi rendezvényeknek, fesztiváloknak, de környező települések rendezvényein is előszeretettel lépnek fel. (Medvecki, 2016)

A közművelődési feladatokat ellátó művelődési házak, az Ürömi Kossuth Lajos Községi Ház és Könyvtár, valamint a Reichel József Művelődési Ház és Könyvtár (Faluház) aktív közösségi teret nyújtanak a különféle tanfolyamoknak, közreműködnek a különböző közösségi és kulturális rendezvények megvalósításában, biztosítják a civil szervezetek működésének szakmai háttérét. A programokba aktívan bekapcsolódnak – sokszor önálló szervezéssel – egyes civil szervezetek, mint az Ürömi Hagyományőrző Egyesület, melynek tevékenysége sokszor a Községi Ház falain kívülre is kiterjed. Az Ürömi Községi házban állandó jelleggel megrendezésre kerülő programok: angol nyelvoktatás, német kórus, jóga, break club, meridián torna, akrobatikus Rock and Roll, néptánc, női torna, ovis torna, illetve chi kung oktatás. Nyáron általában a Művelődési házban néptánc-, rocky-, jógatábort, a könyvtárban varró- és divattábort, olvasótábort szerveznek. (<https://www.muvhaz.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) A Faluház állandó programjai: Nyugdíjas klub, Ifi klub, ping pong, pilates, fitness, jóga, néptánc, akrobatikus Rock and Roll, hastánc, társastánc, ringató. (<https://www.muvhaz.pilisborosjeno.hu/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.)

A hagyományok ápolását támogató „Zsákfalvi Riporter” és „Ürömi Tükör” közeleti lapok beszámolnak a helyi közösségekről, az aktuális eseményekről, megosztják a lakossággal a legfontosabb közérdekű információkat. (<https://www.2097.hu/zsakfalvi/>

Letöltés ideje: 2023. 03. 08.) (<https://www.urom.hu/uromi-tukor/> Letöltés ideje: 2023. 03. 08.)

3.2.2. Gazdasági környezet

Bár Üröm és Pilisborosjenő egymás mellett fekszenek alapvetően hasonló adottságokkal, a két település az elmúlt harminc évben más fejlődési utat jártak be.

Az infrastruktúra kapcsán elmondhatjuk, hogy közlekedési utak, járdák tekintetében a belső területükön megfelelőek, a külső településrészek viszont további fejlesztésekre szorulnak. Kerékpárút hiányában pedig a települések nehezebben tudják a kerékpáros turizmus helyi feltételeit megteremteni. A Pilisborosjenőn jelenleg zajló infrastrukturális fejlesztéssel nem csak az érkező turisták, a kéktúrázók közlekedésbiztonsága nő, hanem a helyi lakosok életminősége is. A jelentős gépjárműforgalom mérséklésére ingyenes P+R parkolót építenek ki a Budai úton. (Bíró – Hegedűs, 2023) A települések a 10-es útról könnyen megközelíthetők. Ma a Pilisborosjenő és Budapest között járó autóbuszok Üröm érintésével jutnak el az Árpád hídnál lévő végállomásra. A főút közelsége Üröm egyes részein gépjármű forgalmából származó levegőszennyezési problémákat okoz. A községek jól kiépített, korszerű és folyamatosan karbantartott közműhálózattal rendelkeznek. Pilisborosjenőn terepviszonyaiból adódóan teljeskörű csapadékvíz elvezetési rendszer felülvizsgálat szükséges. (Üröm Község Településfejlesztési Konceptiója, 2018) (Pilisborosjenő Településfejlesztési Konceptió, 2022)

Üröm az első helyet foglalja el az első tíz leggazdagabb magyarországi település listáján. Az egy főre jutó átlagos vásárlóerő 56,7 százalékkal haladja meg az országos átlagot. (GFK, 2022) A lakónépesség és a gyermeklétszám emelkedéséből adódóan az igények is fokozatosan növekednek, amelyek kielégítéséről a helyi önkormányzat gondoskodik. Az elmúlt években a területén működő vállalkozások tevékenységei egyre több nemzetgazdasági ágat ölelnek fel. A leggyakoribbak közülük: a művészet; a szórakoztatás; a szabadidő; a szakmai, a tudományos, a műszaki tevékenység; az adminisztratív és a szolgáltatást támogató tevékenység; az információ; a kommunikáció. (Üröm Településfejlesztési Konceptió, 2018) Üröm térségében évszázadok óta folyik hárshgyi homokkő kitermelés, napjainkban itt üzemel az egyetlen hárshgyi homokkő bánya. Az Üröm határában üzemelő márga bánya termékeinek jelentős része alkalmas hagyományos márga burkolatok építésére. 1994-ben a MayerStone Kft. bevezette a piacra ürömi mediterrán követ. (Vajda, 2014) A település nevéhez a térsza is köthető, a családi

tulajdonban lévő Young-Trade Kft. által gyártott “Ürömi Arnold tészta” országosan ismert és több hazai élelmiszerlánc üzletben megvásárolható termék. (<https://www.uromiteszta.hu/uromi-teszta/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

Pilisborosjenő különleges adottsága a település zsákfalú jellege, központjába Ürömön keresztül vezet az út. Az utóbbi harminc évben nagymértékben nőtt a lakóövezet aránya és a népesség, mindez a sorozatos belterületbe vonásoknak köszönhető. Különleges adottsága a település zsákfalú jellege, központjába Ürömön keresztül vezet az út. Pilisborosjenőn az emlékművek, síremlékek és fészületek hagyományos kőanyaga az ürömi kőbányában kifejlesztett hárshegyi homokkő. (Vajda, 2014) A ma már üzemben kívüli téglagyár korábban országos szinten is a legjobbak közé tartozott. (<https://www.2097.hu/irasok/volt-egyszer-egy-teglagyar/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) A MEDITOP Kft. a rendszerváltás után elsőként bejegyzett, napjainkban az egyik legdinamikusabban fejlődő, közepes méretű, hazai gyógyszergyár. (Ács – Greskovits, 2014) A Várvolgy felé eső részekben minimális gazdasági tevékenység folyik például a pilisborosjenői lovarda vagy a Kevély-hegyi levendulamező területén. (<https://www.2097.hu/telepulesfejlesztes/telepulesfejlesztes-i-koncepcio/felidoben/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

A községek lakossága számára – ahogyan azt már korábban is említettem – a fő munkalehetőségeket leginkább a főváros adja, ami feltehetően a jövőben is így marad, de a településeken belüli munkahelyteremtések ezzel szemben megkönnyítenék a napi ingázást a gazdaság erősítése mellett. Ahhoz, hogy Üröm és Pilisborosjenő ismert és vonzó legyen a lehetséges – hazai vagy akár külföldi – vállalkozók számára, hatékony településmarketing szükséges. A tervezett M0 autópálya megépítése lehetőséget biztosítana új vállalkozások számára, de a helyi vállalkozások működési feltételeit és eredményességét is növelné egy időben.

3.2.3. Jogi-politikai környezet

2002. október 20-a óta **Üröm** Község polgármestere Laboda Gábor. A település településrendezési tervében a lakónépesség drasztikus növekedési mértékének mérséklése és a népességszám stabilitásának szükségessége kiemelt feladatként fogalmazódott meg. Mindez településfejlesztési koncepciójának célkitűzéséből ered, miszerint a lakónépességnek hosszú távon is 10.000 fő alattinak kell lennie, és aminek a felső határát a szóban forgó település megközelíteni látszik. A településfejlesztési stratégiája kiváltképp a helyi gazdaság fejlesztésének lehetőségeire és a község fővároshoz fűződő sokoldalú

kapcsolatrendszerből adódó sajátos helyzetére támaszkodik. Üröm területén ma is intenzív építkezések folynak, ugyanakkor az infrastruktúra hálózat kapacitásai nem tesznek lehetővé további lakó célra történő fejlesztéseket. A településfejlesztési koncepció Üröm a jövőképét a következőképpen írja le: *„Üröm stabil népességű, kiváló lakókörnyezetet, teljes körű és magas színvonalú alapfokú intézményi ellátást, korszerű és folyamatosan jó karban tartott műszaki infrastruktúrát biztosító, és számos kényelmi szolgáltatást nyújtó, magas presztízsű település a Budapesti Agglomeráció kertvárosi övezetében.”* (Üröm Község Településfejlesztési Koncepciója, 2018)

Pilisborosjenőn 2019. októbere óta Tömöri Balázs tölti be a polgármesteri pozíciót. A település vezetősége azzal számol, hogy a népességszám az intenzív építkezések végére eléri vagy akár meg is haladja az 5.000 főt. A település jövőképében a következőt határozta meg: *„Pilisborosjenő a jövőben olyan település legyen, ahol az itt élők erős identitástudattal kapcsolódnak településükhöz, szeretik és óvják környezetüket, aktívan tesznek saját jövőjükért annak érdekében, hogy Pilisborosjenő életképes gazdasággal rendelkezzen, a természeti környezetét megőrizve legyen fogékony a modern megoldásokra.”* (Pilisborosjenő Településfejlesztési Koncepció, 2022) Pilisborosjenő Község Önkormányzata, a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és a Pilisi Parkerdő 2022-ben háromoldalú megállapodást írt alá Pilisborosjenőn a települést övező természet hatékonyabb védelme érdekében, tehát kölcsönösen számíthatnak egymás szakértelmére és támogatására a térség élőhelyvédelmében, a turisztikai fejlesztésekben és a településfejlesztésben, illetve a szemléletformálásban. (<https://www.parkerdo.hu/parkerdo/haromoldal-egyuttmukod-es-pilisborosjeno-koruli-termeszeti-kornyezet-vedelmeben/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) A partnerkapcsolat kialakításával a község megtette első lépéseit abba az irányba, hogy természeti értékei kezelése, védelme magasabb szintre lépjen. Pilisborosjenő Pilisszentlászló támogatásával a „Gesztenyés pihenőhely” kialakítását tervezi, melynek keretében a Kevély-hegyi levendulamezővel szemben egy fedett pihenőhelyet, vizes blokkot, és bringaszerviz pontot létesítenek a jövőben, *„ami egyaránt szolgálja az ide látogatókat és a faluközösséget. A cél egy olyan tér kialakítása, ami alkalmas túrázóknak pihenőhelyként, családoknak kirándulásra való felkészülés helyszínéül, kiránduló csoportok gyülekezési pontjaként vagy a rossz időjárás elől való menedékként. E mellett teret adhat egyéb összejöveteleknek, pl. iskolai természetóra, öko klub összejövétel, majális, tánctér, egyéb közösségi események, rendezvények.”* (Aczél 2021)

A településfejlesztési koncepciók, illetve Pilisborosjenő Község Önkormányzatának 2020-2024-es évekre vonatkozó gazdasági programjai kimondják, hogy átfogó cél – mindkét

településen – a természeti, a területi adottságok és a térségi helyzet hatékonyabb kihasználása, valamint a szelíd, fenntartható turizmusfejlesztés. (Üröm Község Településfejlesztési Konceptiója, 2018) (Pilisborosjenő Településfejlesztési Konceptió, 2022) (Pilisborosjenő Község Önkormányzatának Gazdasági Programja, 2020-2024, 2019) 2019-ben a Pilisi Önfenntartó Kistérség koncepciójában felmerült egy társulási lehetőség a Pilisi-medence településeivel, melynek keretében maguknak termelnék meg az elektromos áramot ezzel magasabb életminőséget biztosítva a kistérség állampolgárai számára. E környezettudatos tervezés a jelenleginél élhetőbb településekké válás lehetőségét nyújtana Üröm és Pilisborosjenő számára. (<https://www.tevo.hu/pilisi-onfenntarto-kisterseg/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

Néhányan ma is felidéznek a Pilisborosjenő és Üröm egykori egymás közötti rivalizálását, ami mára már aktualitását veszítette. A svábok kitelepítéséig a két település lakossága kifejezetten jó viszonyban volt egymással, támogatták egymást és közös rendezvényeket tartottak. Ezt követően a kapcsolat lazulni kezdett, Ürömet jobban fejlesztették, Pilisborosjenő lemaradt tőle és a közös irányítás ideje alatt az ellentét egyre növekedett (holott sok problémát megoldott az egyesülés, pl. közlekedés, közös iskola stb.). (Tarján, 2008) Ma viszont a községek vezetése között erőteljesebb interakció figyelhető meg, ami annak is köszönhető, hogy az Idősek Klubjában Pilisborosjenőn élőket is ellátnak. A két településen egyformán problémát jelent az, hogy külső településrészekben élők nehezebben, szinte kizárólag gépjárművel tudják megközelíteni a központokat, ami tovább lassítja a közösségek kiépülését és speciális igényeket idézhetnek elő.

3.3. A települések turizmusa

3.3.1. Vonzerők és turisztikai termékek

A természeti és ember alkotta örökségek egyaránt alapot biztosítanak Üröm és Pilisborosjenő idegenforgalmának generálásához és megszervezéséhez. A községek turizmusának vezető ágazatai a kulturális-, a vallási- és a hegyvidéki turizmus. Ugyanakkor a borturizmus is jelen van a települések, illetve a falusi-, a lovas- és a filmturizmus Pilisborosjenő turisztikai kínálatában. Egyes turisztikai termékeknek bár az alapadottságai megvannak, fejlesztésük még nem történt meg. Ilyen például a kerékpáros- vagy a horgászturizmus Pilisborosjenőn.

Pilisborosjenő kedvező helyzete abból adódik, hogy a település turisztikai vonzereje maga a települést körülvevő táj. A települést a Duna-Ipoly Nemzeti Park veszi körül, amelynek

élővilága országos szinten is az egyik leggazdagabbjaként ismert. Az erdőterületek jelentős mértékben meghatározzák a település arculatát. Budapest közeli városként kihat rá az agglomerációs turizmus, amely a pandémia időszakában különösen nagyszámú látogatót hozott. (Pilisborosjenő Településfejlesztési Konceptió, 2022) A 2008 tavaszán elkészült, körülbelül 10 km hosszú Kevélyhegyi Tanösvény a község és környékének legfontosabb kultúrtörténeti és természeti értékeit mutatja be. Pilisborosjenő természetvédelmi területei a következők: a Nagy-Kevély, az Ezüst-Kevély, a Fehér-hegy, a Köves-bérc, a Teve-szikla, a Kevély-hegyi levendulamező, a Gyopáros-barlang, valamint a régi kő- és dolomitbányák. A Nagy-Kevély a fővároshoz eső legközelebbi hegycsúcs, a siklóernyősök régóta közkedvelt starthelye. (<https://www.pilisborosjeno.hu/portfolio-items/kevelyhegyi-tanosveny/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) (Gröschl – Götz, 2001)

Pilisborosjenő legnevezetesebb épített idegenforgalmi látványossága az Egri vár másolata, ami az Egri csillagok forgatására épült díszletvárként az 1960-as években. A szinte minden generáció által ismert film rendezője, Várkonyi Zoltán a film leglátványosabb, több ezer statisztát felvonultató csatajeleneteihez választotta a település és a közeli Csobánka között húzódó völgyet a film egyik helyszínéül. Területén és környékén, a Teve-szikkal együtt több alkalommal zajlanak itt filmforgatások napjainkban is. (<https://www.pilisborosjeno.hu/portfolio-items/egri-var/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) Az Egri vár másolata számos kulturális rendezvény helyszíne, közülük a legkiemelkedőbb a Szelávi Fesztivál, amely a slow turizmus, az ökotudatosság és a művészet szeretetének jegyében egyre több látogatót vonz évről évre a levendulavirágzás idején. A fesztiválon kézműves és gasztronómiai bemutatókon és vásáron mutatkoznak be a helybéli és a környéki termelők, vendéglátók. (<https://turizmus.com/desztinaciok/az-elet-apro-oromeit-unnepli-a-szelavi-1174713> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

A Teve-szikla nevét kettős sziklaszirtjének jellegzetes alakjáról kapta, mellette halad át az Országos Kéktúra és a Mária út egy része, illetve egy kijelölt erdei kerékpárút. (<https://www.pilisborosjeno.hu/jelenunk/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) A szomszédságában található Kevélyhegyi Levendulamező a környék egyik legismertebb ültetvénye, festői látképével a településre és annak természeti értékeire provence-i hangulatot kelt. A területen évente „szedd magad” levendula és tulipán akciót rendeznek, különleges élményt nyújtva a résztvevőknek. (<https://2097.hu/hazunk-taja/nem-kell-tihanyig-menni-levendulaert/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

A pilisborosjenői szőlőskertek a legjobbak közé tartoznak a Pilisben. Habár egyre kevesebb, hozzávetőlegesen 11-13 gazda foglalkozik ténylegesen borászattal, a mai napig a szőlő és a

bor az egyik legfőbb ismérve a településnek. A szomszédos Ürömmel közösen minden év májusában borünnepet rendezve törekednek az itteni szőlő- és borkultúra hírnevének visszaszerzésére. (<https://www.2097.hu/helyi-gazdasag/az-ezustegegy-boraszai/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) (Beke – Szinnyai, 2010)

Ami a lovasturizmust illeti, az ürömi magánkézben lévő lovardákkal ellentétben a pilisborosjenői Bayarda Lovas Klub kortól és tapasztalattól függetlenül nyújt szabadidős, terápiás vagy oktatási szolgáltatásokat. (<https://www.bayarda.webnode.hu/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

A pilisborosjenői Német Nemzetiségi Tájháza a kitelepített svábok múltját és szellemi kultúrájának örökségét mutatja be, ahol többnyelvű információval és háttéranyagokkal látják el az érdeklődőket, hogy közelebb érezzék magukhoz a történetüket. A község minden évben visszavárja a németeket, akiknek jelentős része rendszeresen visszajár és támogatja az itt maradt közösségek által alapított Német Nemzetiségi Önkormányzatot, valamint a tájházat. Június 15-én, Szent Vid napján szokták a legtöbb látogatót várni. (<https://www.pilisborosjeno.hu/onkormanyzat/nemet-nemzetisegi-onkormanyzat/nemet-nemzetisegi-tajhaz/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) (<https://www.2097.hu/helyi-kultura/ak-ik-kotodnek-a-svab-kultura-hoz/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

Üröm településképileg értékes épületsorai, épületei önmagukban is idegenforgalmi látványosságként szolgálnak. Üröm az ökoturizmusban rejlő lehetőségek totális kiaknázására törekszik (Üröm Község Településfejlesztési Konceptiója, 2018). A területén található természetvédelmi területek: a Csókavár-kőfejtő, az Ürömi-víznyelőbarlang, a Kishegy, az Ürömi Kálvária és a Rókahegy. Magyarországon meglehetősen egyedül Üröm az, aminek a határában három fokozottan védett barlang is fellelhető. 2021. május 10-től az agrárminiszter 17/2021. (IV. 9.) AM rendelete szerint a Csókavári-barlang a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területe lévén az igazgatóság engedélyével látogatható. A főváros Grand Canyon-jaként is emlegetett, Üröm és Budapest határában elterülő Rókahegy jelentős geológiai és botanikai értékekkel rendelkezik. A fénnapos kirándulások kedvelt színtere, könnyű megközelíthetőség, kalandos környezet és pazar kilátás jellemzi. A sziklafalon kialakított mászóútvonalak a sziklamászók körében is felkapottá tették a helyet. A Rókahegy egyre nagyobb mértékű ingatlanokkal történő körbeépítettsége ront a természetes környezet érzékelésén, ami az ökológiai folyosók megszűnéséhez és génkicserélődés hiányában a génállomány leromlásához vezet. (Palotás, 2022) (Németh, 2021) A 2005-ben létrehozott kétkörös Ürömi Tanösvény útvonala a település szélén átkísér a természeti és történelmi értékeken, látnivalókon. (Tóth, 2023) A már meglévő turistaút

mellett egy vagy két esetleges, új útvonal kijelölése a közszékhelypontból indulva vagy a kék és a piros jelzések összekötése ideális megoldása lehet annak, hogy azok ne csak a település szélén haladjanak el.

A község központjában a Fő tér és a katolikus templom áll. A református templom a két község közös szent helye. Öröm egyik legismertebb látnivalója, az Alekszandra Pavlovna sírkápolnája Oroszországhoz vagy az orosz-magyar kapcsolatokhoz köthető hazai emlékhely. A település a mai napig szoros kapcsolatot ápol az orosz ortodox egyházzal, a templomban rendszeresen kerül sor ortodox szertartásokra is. Az oroszoknak rendkívül sokat jelentő szent kápolna felújításáért II. Alekszij, Oroszország pátriárkája a Szent Szerгий Érdemrend polgári fokozatával tüntette ki Laboda Gábor polgármestert. (Hegedűs, 2008)

Fesztiválok tekintetében a budapestiek körében is ismert, minden év júniusában megrendezésre kerülő háromnapos ingyenes Örömi Nyári Fesztiválon koncertek, táncelőadások, hagyományörző együttesek bemutatói kerülnek sorra az önkormányzat előtti téren. A szervezők arra törekednek, hogy a rendezvényen minden korosztály megtalálja magának a megfelelő zenei programot. (<https://www.urom.hu/friss-hirek/142-friss-hirek/program/514-xxii-uromi-nyari-fesztival> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) Az otthoni wellness kedvelői a SpaTrend Expo széles medenceválasztékát tekinthetik meg jakuzzi kiállítás és vásárok keretében minden évben kétszer, májusban és augusztus utolsó-szeptember első hetében. (<https://spatrendonline.hu/jakuzzi-kisokos/az-uromi-otthoni-wellness-kiallitas-pompas-megnyitoja> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) Ugyanitt található meg az ország egyik legnagyobb grilláruháza is, a Grillplaza.hu. (<https://www.grillplaza.hu/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) A művészeti iskolák közül a „Kreatív Kávé” festőfoglalkozásai, alkotótáborai elsősorban felnőtteknek szólnak, az egyéni kiállítások mellett a szolgáltatást igénybe vevők alkotásait évente megrendezett klubkiállításon szokták bemutatni. (<https://www.kreativkave.hu/bemutatkozas/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) Ficze Koppány egyenruha magángyűjteménye is itt található meg házon belül. (<https://www.mediaklikk.hu/nyar22/cikk/2022/07/16/nyar-22-a-komaromi-kenyermuzeum/> Letöltés ideje: 2023. 04. 27.) Mint ahogyan azt már korábban is említettem, jelenleg Öröm német nemzetiségi tájháza is épül, ami a népi értékek bemutatásának helye lesz jövőben. A kulturális turizmus kínálatát a fent bemutatottakon túl természetesen számos egyéb, kevésbé ismert műemlék, kisebb rendezvény, ideiglenes kiállítás színesíti.

A különböző túravezetések, nordic walking oktatásokon túl a geocaching³ is jelen van a településeken, amely különösen azért olyan fontos Pilisborosjenőn, mert a Nagy-Kevély lábánál és a Teve-sziklánál történt kihelyezésre Magyarország első, majd az ezredik geoládája.

(https://www.geocaching.hu/files/media/NyomtatottSajto/2004-06-19_1000Lada-1.jpg/ Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)
(https://www.geocaching.hu/files/media/NyomtatottSajto/2004-06-19_1000Lada-2.jpg/ Letöltés ideje: 2023. 04. 27.)

3.3.2. Szálláshelyek, vendéglátás

A települések idegenforgalmát túlnyomórészt az "egynapos" látogatók és az átutazók alkotják – akik a felkeresett desztinációkban 24 óránál kevesebb ideig tartózkodnak – tehát szálláshely szolgáltatást nem vesznek igénybe. Fontos azonban a községek gazdasága számára, hogy az odalátogató turisták, utazók, vendégek, rokonok észrevegyék a számukra vonzó attrakciókat, újításokat, visszavágyjanak oda és legközelebb már céltudatosan, szállásfoglalással és programkereséssel összekötve térjenek vissza. Ebből adódóan célszerű a vendégéjszakák számának növelése, amely kizárólag a szállásférőhelyek számának és színvonalának emelésével érhető el.

Üröm Község Önkormányzat Képviselő-testületének 14/2016 (XII. 01.) önkormányzati rendelete a helyi adókról és Pilisborosjenő Község Önkormányzata Képviselő-testületének 22/2017. (XI. 17.) sz. önkormányzati rendelete (egységes szerkezetben a 22/2020. (XI. 26) számú rendelettel) alapján a településeken jelenleg az idegenforgalmi adó mértéke személyenként és vendégéjszakánként 300 Ft.

A **szálláshelyek** többsége önálló apartman. A legjelentősebbek Ürömmön a Velocafe Apartman, a Gabe's nest, a Mohatetős Lombház és a Fűtetős Dombház (másnéven Hobbitház), míg Pilisborosjenőn a Körte Lak és a PBJ Apartman.

Az ürömi szálláshelyek között a legegységibbnek a Fűtetős Dombház tekinthető, amely a Gyűrűk Ura filmek alapján épült 2018-ban. Praktikum, természetesség, fenntarthatóság és mesebeli környezet jellemzi. A házhoz szauna sötömbbel és szinterápiával, dézsafürdő, mezítlábas ösvény és egy Bio-merülő tó is tartozik. (<https://www.szallas.hu/futetos-dombhaz->

³ geocaching: szabadidős tevékenység, természetbarát hobbi, játék, mely a kincskeresés ősi szenvedélyére alapozva egyesíti a modern technikát a természetjárással, a turizmussal és az ismeretterjesztéssel (forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Geocaching>, letöltés ideje: 2023.05.11.)

urom?gclid=Cj0KCQjwmtGjBhDhARIsAEqfDEdNpv2rzqiuN9HPGrPHB7s5TrfYSvtIW GxxSRSvK8tK3DWgf7oAcrwaAu-XEALw_wcB Letöltés ideje: 2023. 05. 08.)

A húsz férőhelyes ürömi Kőhegy Fogadó szálláshely-szolgáltatásait rendszerint az esküvőkre, a családi eseményekre, a vezetői meetingekre és a csapatépítő tréningekre érkezők veszik igénybe. (<https://www.kohegyfogado.hu/hu/> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.)

A hat szobás, tizenöt férőhellyel rendelkező pilisborosjenői Malomdülő Farmház családi vállalkozásként működtetett hobby-tanya, ahol több éve foglalkoznak falusi turizmussal. A vendégek bekapcsolódhatnak a tanyasi élet mindennapjaiba, megismerkedhetnek a területen található őshonos hazai háziállat fajtákkal, a tartásukkal, illetve segíthetnek azok etetésében. Az edzőteremmel, kerttel, grillező hellyel, medencével, játszótérrel felszerelt szállás mellett található Háziréti tó lehetőséget ad a horgászatra is. Igény esetén kontinentális reggeli biztosított a szálláshelyen. (<https://www.malomdulofarmhaz.com/hu/rolunk/> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.)

Az ürömi **vendéglátóhelyek** kínálatában a magyaros és sváb konyha mellett megtalálhatók mind az olasz, a thai és az amerikai ízek. A vendéglátóhelyek közül Ürömön a következőket emelném ki: az Öreg Sváb Vendéglő, a Hegyalja Kisvendéglő, az Ürömi Hütte, a Kőhegy Fogadó, a Pizza Emerigo, a Tercsi néni konyhája, a Csirkefogó-Tanya, a Határkő Delikát, a Pinocchio Pizzeria & Caffetteria, a Buddha Original Thai Wok and Sushi Bar, az Ürömi Esszencia Delikát és a 10-es út mentén fekvő Bécsi úti Faloda. Az Ürömi Hütte érdekessége, hogy bár síházas múlttal nem rendelkezik, mégis jól hozza a síelés hangulatát, ráadásul az év kutyabarát helye címet is elnyerte 2014-ben. (<https://www.diningguide.hu/szeretheto-ettermek-uromi-hutte/> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.)

Az ürömi Coco Bowling Klub ma rendezvényekre nyitja meg bowling pályáját a sport szerelmesei előtt. (<https://www.facebook.com/mshgfjsgd> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.) A vendéglátóhelyek közül Pilisborosjenőn a Jenői FALÓ Büfé, a Kevély-hegyi kifőzde, a Mandelbrot Pékség, a kiváló panorámás terasszal rendelkező Bubblimo Bistro, a magyaros ízekre és a pizstráng különlegességekre specializálódott Pilis Csillaga, a Fini Fincsi Hidegkonyha, a lakásétteremként működő Árpi csárda, a kézműves termékekkel dolgozó, helyi igényeket is kielégítő Nappali Kávézó és a Bécsi út mentén lévő Funny Burger & Pizza érdemelnek említést. Nem csak a helyi, országos rendezvények rendszeres résztvevője a minőségi kézműves sörök készítője, a Hajnali Sörfőzők. A Teve-sziklával és az Egri vár másolatával ábrázolt Turista Érmék kizárólagos értékesítőhelye a Jenői Faló Büfé. (<https://www.turista-erem.hu/turista-ermek/pilisborosjeno-teve-szikla-c191> Letöltés ideje:

2023. 05. 08.) (<https://www.turista-erem.hu/turista-ermek/pilisborosjeno-egri-var-masola-ta-c290> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.)

3.3.3. Másodlagos turisztikai szuprastruktúra elemei

A településeken megtalálható számos olyan elem, ami a másodlagos idegenforgalmi szuprastruktúra fogalomkörébe beletartozik. Ürömon és Pilisborosjenon egyaránt rendelkezésre állnak a következő kiegészítő szolgáltatók: ajándéküzlet; élelmiszerüzlet; ATM; posta; gyógyszerár; fodrászat; kozmetika; dohánybolt és a főút mentén benzinkút. Ürömon fellelhető továbbá drogéria, optika, kisállat-kereskedés, ruhabolt, tetováló szalon, lottózó és kerékpárszerviz, kerékpárkölsönzők viszont hiányoznak. Az utóbbi kettő egyikével sem rendelkezik Pilisborosjenó, pedig a kerékpáros turizmus fellendítése szempontjából ezek alapvető tényezők lennének. A települések közül csak Pilisborosjenon tartanak rendszeresen termelői piacot (<https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgaltatas/rel-egyuttmukodes/105759-pilisborosjenon-nyilt-termeloi-piac> Letöltés ideje: 2023. 06. 01.), ahol a helybéli kistermelők eladásra kínálják a saját gazdaságban előállított termékeiket.

3.3.4. A turisztikai kereslet alakulása

Hétvégente tavasztól-őszig akár naponta több száz autóval érkeznek Pilisborosjenőre Ürömon át kirándulók, a levendulaszezonban ennél is többen. (Hegedűs, 2023)

A települések jelenlegi turisztikai kínálata sajnos nem alkalmas a látogatók több napig tartó településen marasztalására, hiszen főként egy-egy meghatározott vonzerő látogatása miatt érkeznek. A települések kirándulóforgalma egyöntetűen meghaladja a turistaforgalmat, tehát az egy napnál kevesebb ideig tartózkodó, szálláshely szolgáltatást igénybe nem vevő egy-, félnapos látogatók, valamint az átutazók vannak döntő többségben jelen. A szálláshelyek szempontjából tehát elmondható, hogy nem feltétlenül jelent előnyt Ürömon és Pilisborosjenó fővároshoz közeli fekvése, az idegenforgalmi adóból származó bevételekből az önkormányzatok csekély mértékben részesülnek. A szállást is igénybe vevő helyi turizmus feltételeinek megteremtése tehát kiemelt szempont a településeken a napi fajlagos költségek növelése érdekében.

Az ürömi Hobbiházba jellemzően felfrissülés céljából érkeznek a vendégek, a tartózkodási idejük általában 1-2 nap. (<https://www.tenyek.hu/video/makettnek-neztek-a-hobbitalakot> Letöltés ideje: 2023. 05. 08.) A pilisborosjenói Malomdülő Farmházban tavasztól őszig a legnagyobb az idegenforgalom. A szállóvendégek összetétele nagyon

vegyes, egyrésről a horgászat kedvelői, másrésről a városi nyüzsgő életből kikívánczók, harmadrésről az átutazók (például akik Németországba mennek Görögországból), végül a külföldiek, akik szívesen jönnek vidékre a belvárosból. Voltak már izraeli, kaliforniai turisták is, akik kirándulni jöttek. A házigazda is a szállás területén lakik és óvja a magánéletét, ezért nem célja a kapacitásbővítés. (Zsiros, 2020)

4. ábra: Üröm és Pilisborosjenő látnivalói

Forrás: (Kristóf-Zöld, 2023), (Mészöly, 2012), (Joó, 2019), (Varkapu.info, 2018)

4. Saját kutatás

Ebben a fejezetben a saját kutatás módszertanának és körülményeinek ismertetését követően a kérdőíves megkérdezéseim eredményeit mutatom be, majd a pilisborosjenői művelődési ház, az Ürömi Hütte vendéglátóhely és a helyi polgármesteri hivatalok interjúalanyainak kérdéseimre feltett válaszait vizsgálom, melyekkel a szakirodalom feldolgozását követően megfogalmazott hipotéziseim igazolására törekedtem.

4.1. A kutatási kérdések és a kutatás hipotézisei

Kutatási kérdéseim a következők:

- Milyen a vizsgálati célterület turisztikai vonzerőinek ismertsége és látogatottsága a települések saját lakossága, illetve a Magyarország más területein élők körében?
- Van-e a vizsgált településeken lakóknak igénye új turisztikai attrakciók létesítésére, szolgáltatások fejlesztésére vonatkozóan? Egyáltalán örülnének-e annak, ha lakóhelyük nagyobb számú látogatót vonzana?
- A turizmusfejlesztés mennyire szerepel az önkormányzat tervei között? Mit terveznek rövid, közép és hosszú távon?

Hipotéziseim az alábbiak:

- H1: A turistacélpontok közül mind a helyi lakosság, mind pedig a területet ideiglenesen felkereső látogatók körében Pilisborosjenőn az Egri vár másolata, Ürömmön a Rókahegy a legismertebb és legnépszerűbb.
- H2: A vizsgált települések közül legalább az egyiket a fővárosban élők legalább 60%-a már meglátogatta, a Pest vármegyében élők körében ez az arány kevesebb, mint 50%, míg az ország más részében élők a településeket nem, vagy alig ismerik.
- H3: A helyi lakosok szerint az attrakciók és turisztikai szolgáltatók számának bővítése szükséges, és a turisták számának növelését preferálnák.
- H4: A települések fenntartható turizmusának fejlődése érdekében az önkormányzatok nyitottak egy Üröm és Pilisborosjenő közötti együttműködésre.

4.2. Alkalmazott kutatási módszerek

Saját kutatásom során a kvantitatív (mennyiségi) és a kvalitatív (minőségi) adatgyűjtés módszereit alkalmaztam.

Kvalitatív módszerem a **kérdőíves megkérdezés** volt, amely az egyik legnépszerűbb kutatási módszernek számít. Ennek fő oka, hogy strukturált, standardizált módon lekérdezhető, számszerűsíthető eredményeket ad és hogy aránylag rövid időn belül magas mintaszám érhető el általa. E módszernél a kutatást kérdőív segítségével végezzük, a válaszlehetőségeket többségében előzetesen megadjuk (zárt kérdések), így a válaszadói vélemények összegyűjtése gyorsan és hatékonyan kivitelezhető, feldolgozható, számszerűsíthető. Hátránya ugyanakkor, hogy a válaszadók esetlegesen felmerülő további megjegyzéseit, gondolatait nem ismerjük meg. (Mitev-Ariel, 2019) A kérdőíves megkérdezés során a következő lépésekre van szükség (Kórodi szerk, 2011) (Gyulavári et al, 2014) (Mitev-Ariel, 2019):

1. a kutatási kérdések megválaszolásához és a hipotézisek alátámasztásához szükséges információk meghatározása
2. a megkérdezettek körének, a mintába kerülés elveinek meghatározása
3. a megkérdezés módszerének (személyes vagy online megkérdezés) meghatározása
4. a kérdések megfogalmazása, a kérdőív tartalmi és formai kivitelezése
5. próbakérdezések elvégzése a kérdések érthetőségének, a kérdőív logikájának ellenőrzése és a kitöltés idejének megismerése érdekében
6. a próbakérdezés eredményei alapján a végleges kérdőív elkészítése
7. a kérdőív terítése, megosztása
8. az eredmények összesítése, feldolgozása, értékelése.

A kérdőíves kutatások során a minta nagyságának növelése és a felülreprezentáltság elkerülése érdekében gyakran alkalmazzuk az úgynevezett hólabda (vagy görgetős) módszert, melynek során a mintába került és megkérdezett válaszadóktól azt kérjük, hogy ők maguk is adjanak javaslatot további válaszadókra, online megkérdezés esetén továbbítsák a kérdőívet saját ismerőseiknek. (Boncz, 2015)

Az **interjú** a kvalitatív kutatások egyik legelterjedtebb fajtája, amely segít átlátni a kutatott területet, s az egyes folyamatokról szerzett ismereteket elmélyíteni, pontosítani, de akár összefüggéseket kimutatni. (Mogyoródi, 2018) (Mitev-Ariel, 2019) Az interjúban feltett kérdéssort a kérdező saját maga állíthatja össze. Módszertana szerint lehet strukturált, félig strukturált vagy strukturálatlan/klinikai. Az interjú történhet személyes, telefonos vagy

online módon. Az előbbi kettő módszer előnyei az interaktivitás, az őszintébb és nyíltabb személyes kapcsolat, a személyes hatás, a bonyolultabb kérdezési technika, a hosszabb interjú lehetősége, a rugalmasabb változtathatóság, a jegyzetelés, illetve a hangrögzítés lehetősége. Szubjektív tulajdonságából adódóan viszont az interjúból megszerzett adatok nem számszerűsíthetők. Míg a nyitott kérdésnél nem adunk meg előre válaszlehetőségeket és az interjúalany szabadon válaszolhat rá, addig a zárt kérdésnél előre fogalmazunk meg alternatívákat, amik közül kerülnek kiválasztásra a válaszadóhoz legközelebb állók.

Az interjúkészítéshez az alábbi lépések szükségesek (Gyulavári et al, 2012):

1. a témakör háttérének feltérképezése után a célszemély vagy célcsoport meghatározása
2. a kutatási témához a legjobban illeszkedő interjú kiválasztása
3. interjúvázlat elkészítése, összegezve benne a megválaszolandó kérdéseket
4. kapcsolatfelvétel a megfelelő személyekkel vagy csoportokkal, a kutatási téma céljának ismertetése
5. bizalmi helyzet megteremtése a beszélgetés során, az előre megfogalmazott kérdésektől való eltérés megengedett kizárólag a fókusz megtartását szem előtt tartva
6. az interjú kiértékelése.

4.3. A kutatás körülményei

A kérdőíves megkérdezés során két nagy válaszadói kört választottam ki: a helyi lakosokat (mindkét kutatási célterületen) és a területet ideiglenesen felkeresőket.

A lakosok megkérdezésére szolgáló **kérdőívek** (1. melléklet, 2. melléklet) összesen 34-34 db kérdést tartalmaztak, azokat a vizsgálatba vont községekben élő összes ismerősömnnek e-mailben vagy a FB Messenger alkalmazásán keresztül elküldtem, valamint azokat megosztottam a két település hivatalos – a helyi lakosok által létrehozott – Facebook csoportjában 2024. január 4-én. Hólabda módszert alkalmazva ismerőseimet megkértem, hogy ők is küldjék tovább vagy osszák meg azokat a kor szerinti felülreprezentáltság elkerülése érdekében. Az ürömi lakossági kérdőívet összesen 147-en, a pilisborosjenőit 79-en töltötték ki 2024. január 25-ig, amikor a megkérdezést lezártam.

Ugyanígy jártam el a 22 db kérdést tartalmazó, nem helyi lakosoknak szóló kérdőívemmel (3. melléklet), melyet ugyanakkor, 2024. január 4-én osztottam meg egyrészt az Örömhöz legközelebb eső Budapest III. kerületi lakosság csoportjában, továbbá egy, a téma iránt érdeklődő, pilisi túrázók Facebook csoportjában is. Ezen felül közzétettem a saját Facebook

oldalamon is ismét továbbküldésre kérve nem helyben élő ismerőseimet. A megkérdezést szintén 2024. január 25-én zártam le, amit addigra 126-an töltöttek ki.

Az **interjú** módszerek fajtája dinamikus, non-direktív, tehát irányító kérdésekkel zajlottak. Az interjúk 7-10 db kérdést tartalmaztak. Az interjúkat személyesen folytattam le, az interjúalanyok (3. táblázat) a kérdéseket előre megkapták.

3. táblázat: Interjúk adatai (Forrás: saját szerkesztés)

Interjúalany		Képviselt vállalkozás/szervezet	Interjú készítésének	
neve	beosztása		helye	időpontja
Jávor Csaba	intézményvezető	Reichel József Művelődési Ház és Könyvtár	Reichel József Művelődési Ház és Könyvtár	2024. 01. 19.
Horváth Gábor	üzletvezető helyettes	Ürömi Hütte	Ürömi Hütte	2024. 01. 19.
Vidákovits Tibor	alpolgármester	Ürömi Polgármesteri Hivatal	Ürömi Polgármesteri Hivatal	2024. 02. 20.
Tömöri Balázs	polgármester	Pilisborosjenői Polgármesteri Hivatal	Pilisborosjenői Polgármesteri Hivatal	2024. 02. 27.

A kutatás során – helyi lakosként – természetesen felhasználtam **saját személyes tapasztalataimat, helyismeretemet** is.

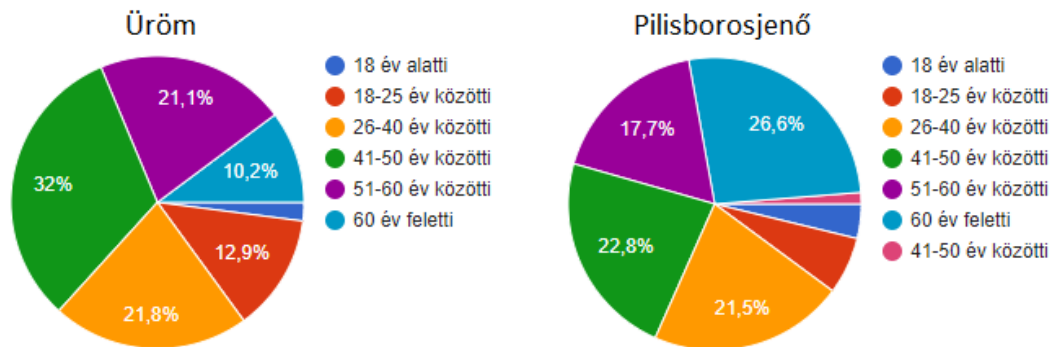
4.4. Eredmények

Kutatási eredményeim bemutatását az ürömi és a pilisborosjenői kérdőívek kiértékelésével kezdem. Ezután a nem helyiekkel kitöltött, mindenkihez szóló kérdőívem kerül megvizsgálásra. Végül, az interjúkérdésekre adott válaszokat elemzem.

4.4.1. Az ürömi (n=147) és pilisborosjenői (n=79) lakosok által kitöltött kérdőívek

Az ürömi kérdőívet 147 fő, a kisebb lakossággal rendelkező pilisborosjenőit 79 fő töltötte ki. Nemek szerinti elosztásban eltérnek egymástól, az előbbinél a nők aránya (67%) körülbelül kétszer nagyobb a férfiakénál (33%), az utóbbinál a férfiak vannak többségben (54%).

A válaszadók átlagéletkora Ürömön 51,1 év, Pilisborosjenőn 60,1 év. Megoszlásukat az alábbi ábra (5. ábra) szemlélteti.

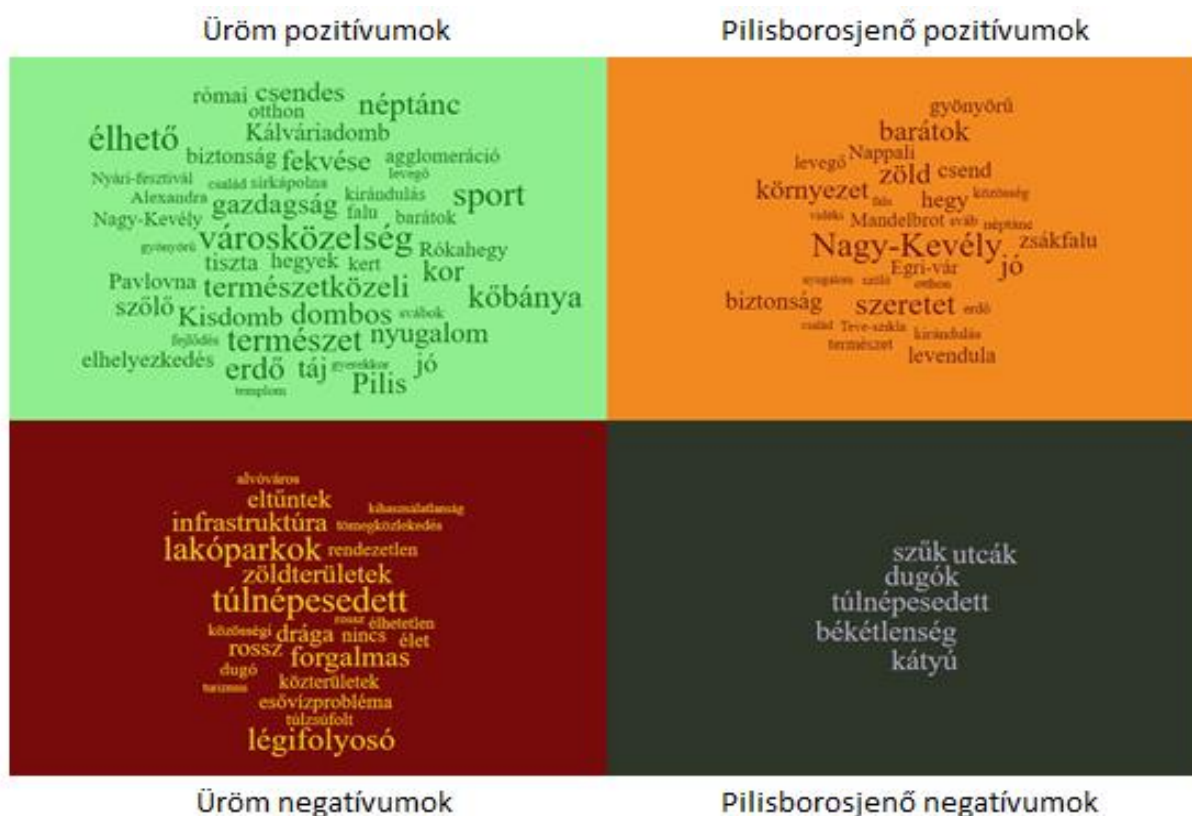

5. ábra: A válaszadók életkor szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás szerkesztés

Az ürömi megkérdezettek 29,9%-a (44 fő) születése óta a településen él, míg 48 fő (32,7%) már több, mint 15 éve lakik a településen. A válaszadók 37,3%-a (55 fő) 15 évnél kevesebb ideje ürömi lakos. A pilisborosjenői kitöltők 16,5%-a (13 fő) él születése óta a községben, míg a válaszadók 41,8%-a (33 fő) több, mint 15 éve, amivel megegyezik a kevesebb, mint 15 éve ott élők aránya és száma.

Üröm névének hallatán a leggyakrabban előforduló szavak: a városközeliség; a jó fekvése; a természetközeliség; az élhetőség; a kőbánya, a csend és nyugalom. Ennek ellenére többször megjelent, mint probléma a túlszűfolttság, az új lakóparkok kialakítása, a zöldterületek elvesztése, a nagy forgalom és az ebből adódó dugók. Pilisborosjenőn a leggyakoribb válaszok a hegység, a környezet, a biztonság és a zöldterületek voltak. A válaszok között itt is megjelent a túlnépesedés, a békétlenség, a kátyúk, a szűk utcák és a mindennapi forgalmi dugók problémája, de Ürömhöz képest kisebb arányban (6. ábra).

6. ábra: Szófelhő: pozitív, negatív asszociációk

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

Míg Ürömen csupán a kitöltők egyharmada (53 fő) választ szinte minden nap, vagy hetente legalább egyszer Ürömen belüli kikapcsolódást, addig Pilisborosjenőn ez az arány meghaladja az 50%-ot (45 fő). A válaszadók fennmaradó része ritkán, de havonta legalább egyszer (összesen 23,8-22,8%, 35-18 fő), legfeljebb évente néhány alkalommal (összesen 31,3-15,2%, 46-12 fő), vagy soha (összesen 8,8-5,1%, 13-4 fő) nem tölt időt saját lakóhelyén. Míg kikapcsolódni Ürömen a legtöbbször nyáron és tavasszal szeretnek, addig Pilisborosjenőt nagyjából minden évszakban egyformán választják kikapcsolódásuk helyszínéül a helyiek.

Ürömen a legnépszerűbb és a legtöbbet látogatott a Rókahegy (91,8%), az Ürömi Kálvária (83,6%), a Csókavár-kőfejtő (75,3%), és Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája (72,6%). Akik még nem jártak a felsorolt látványosságok egyikénél sem, a közeljövőben legközelebbük az Ürömi-víznyelőbarlangot tervezik felkeresni (44%).

Ami Pilisborosjenőt illeti, a válaszadók közül mindenki hallott már az Egri vár másolatáról. A Nagy-Kevélyről csupán 1 fő, a Teve-szikláról 2 fő, a Kevély-hegyi levendulamezőről és a Kálváriáról egyaránt 5-5 fő nem hallott, tehát a helyiek – függetlenül attól, hogy mióta élnek a településen – ismerik annak turisztikai értékeit. A látogatottságuk szempontjából

szintén az Egri vár másolata és a Nagy-Kevély, őket követve pedig a Teve-szikla és a levendulamező a legfelkapottabbak. Elenyésző azoknak az aránya (6,33%) akik még nem látogatták meg ezeket a nevezetességeket.

A településeken szervezett eseményekről kérdezve a helyieket nem meglepő, hogy az Ürömi Nyári Fesztiválról a megkérdezettek közül szinte mindenki (96,6%) hallott. Az Ürömi majálist, valamint a Szüreti felvonulás és bált a válaszadók $\frac{3}{4}$ -e ismerte, ezzel szemben a Művelődési Ház programjait és a Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásárt egyaránt 63,9%. Az Ezüsthegyi Borfesztiválról csak a kitöltők fele (75 fő) hallott korábban. Ezek látogatottsága a következőképpen alakult: Ürömi Nyári Fesztivál: 96,4%; Ürömi majális: 67,9%; Művelődési Ház programjai: 51,4%; Szüreti felvonulás és multság: 50%; Ezüsthegyi Borfesztivál: 27,1%; Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár: 12,9%. Ezeket a programokat az ürömi kitöltők négyötöde látogatja rendszeresen, ezek közül a legtöbben a 41-50 év közötti korosztályba tartoznak. Ezeken felül érkeztek egyéb, a lakosok által hozzáadott programok úgy, mint az Ürömi Szépkorúak Egyesületének rendezvényei, az Ürömi Zengő Termelői Piac, az ürömi könyvtár programjai, az Ürömi Gyermek Népzenei és Néptáncfesztivál, az Ürömi Napraforgó Óvoda családi napja a Napraforgó-nap, az Ürömi Polgárőr Nap, a különféle hangversenyek, az Ürömről egyesület által rendezett Ürömi esték, a Csacska Macska Mesebolt programja a Tündérek éjszakája, valamint a Határátkelő Delikát Workshop.

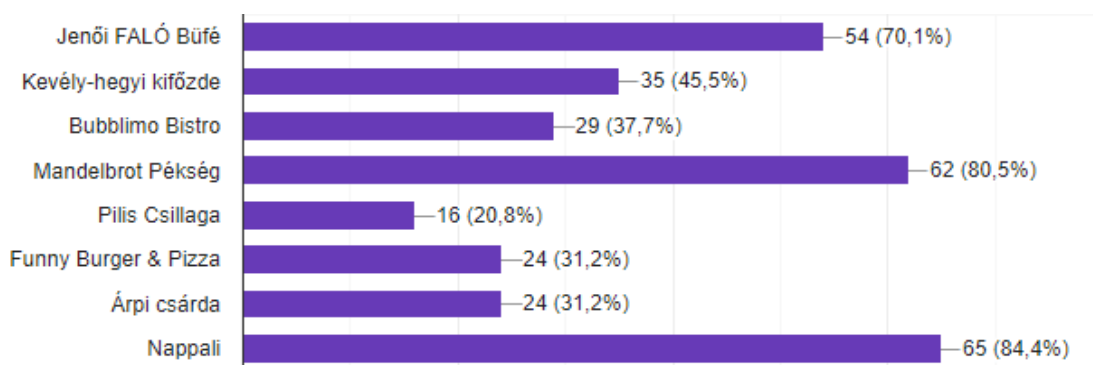
A pilisborosjenői események közül a legismertebbek a Szelávi Fesztivál és a Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret (96,2-96,2%). A Szüreti felvonulás és bál szintén nagyon ismert (91%), ahogy a Kevély-kör (88,6%) és a Művelődési Ház programjai (83,5%) is. A fiatalok körében népszerű „Fesztivár”-t a megkérdezettek fele ismeri. A látogatottságra adott válaszok ugyanakkor sokkal alacsonyabbak az ismertséghez képest: Szelávi Fesztivál 46,3%; Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret 65,7%; Szüreti felvonulás és bál 58,2%; Kevély-kör 52,2%; Művelődési Ház és Könyvtár programjai 61,2%; Fesztivár 28,4%. Ebből az következik, hogy bár jól ismerik a programokat, mégis kevesen látogatják azokat. A válaszadók által ajánlott további programok: a House piknik; a Jenői Advent; a Kerekes Táncház; a Kerekes Majális; a B52 Jazz Feszt; a népzenei hétvégék és a Sváb Tájházban tartott Sublót vásár.

A következő kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy egy 1-5-ig terjedő skálán mennyire értékelik saját tudásukat a megkérdezettek a települések helyi történelemével, kulturális értékeivel kapcsolatban. Ürömről és Pilisborosjenőről hasonló eredményeket kaptam: a kitöltők 33,3-26,6%-a közepesen értékelte a tudását, 25,2-24,1%-a egyesre vagy kettesre,

míg a fennmaradó 41,4-49,4% négyesre vagy ötösre. A közel azonos eredmények miatt elmondható, hogy a települések lakosai ugyanannyira vannak tisztában a helyi történelmükkel, kulturális értékeikkel. E kérdésnél szignifikáns eltérés nem mutatkozik a településeken születettek, illetve később betelepültek között.

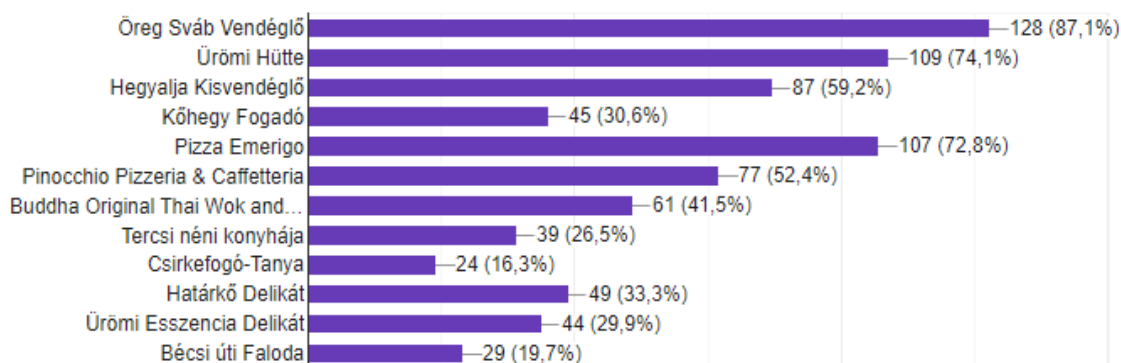
Ürömon és Pilisborosjenőn viszonylag kevés vendégfogadó szálláshely található, ezért kíváncsi voltam, mennyien ismerik a jelenleg működő szállásokat a megkérdezettek. Ürömon a Kőhegy Fogadó ismertsége volt a legnagyobb (92,9%), míg az általam első helyre várt Fűtetős Dombházat a kitöltők mindössze fele ismeri. Pilisborosjenőn a Malomdűlő Farmház a legismertebb (63,2%).

Ami a községek hagyományos ételeinek, gasztronómiájának ismertségét illeti, sajnálatos módon azokat a helyiek nem igazán ismerik. Mindkét településen fele-fele arányban az egyest (nem) vagy a kettest jelölték be és csupán 25-30%-ban a négyest vagy az ötöst. A következő két ábra (7. ábra, 8. ábra) a helyi vendéglátóhelyek látogatottságát mutatja.

8. ábra: A pilisborosjenői vendéglátóhelyek látogatottsága a lakosság körében

Forrás: Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

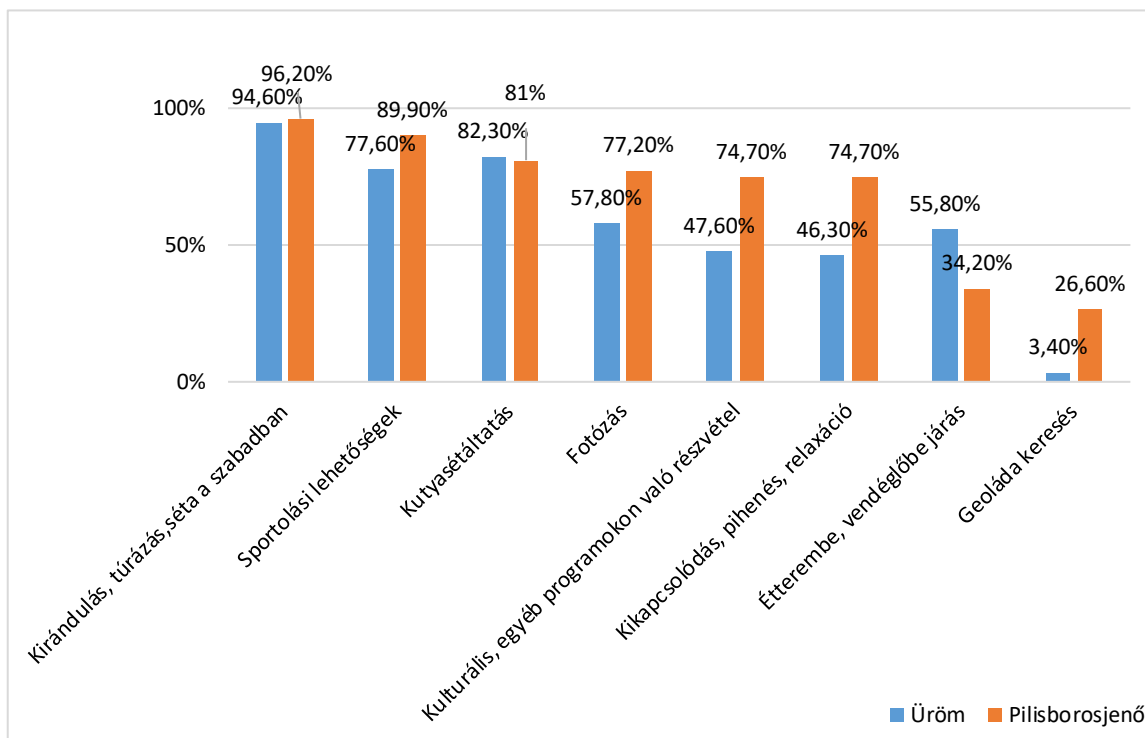

7. ábra: Az ürömi vendéglátóhelyek látogatottsága a lakosság körében

Forrás: Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

Az ábráról kitűnik, hogy Ürömmön az Öreg Sváb Vendéglő, az Ürömi Hütte és a Pizza Emerigo a legkedveltebbek, Pilisborosjenőn pedig a Nappali, a Mandelbrot Pékség és a Jenői FALÓ Büfé. A vendéglátóhelyek minőségével kapcsolatban Ürömmön a válaszadók 55,1%-a inkább, vagy teljes mértékben elégedett, míg Pilisborosjenőn ugyanez az arány 43,1%. Többen azt jelezték vissza, hogy több vendéglátóhelyre lenne szükség a községekben.

Az Ön szerint Ürömmön milyen szabadidő eltöltési lehetőségek vannak? kérdésre a 9. ábrán vázoltak szerint válaszoltak Ürömmön és Pilisborosjenőn.

9. ábra: A lakosok által vélt szabadidő eltöltési lehetőségek Ürömmön és Pilisborosjenőn

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

A fentiekből is látszik, hogy míg Ürömmön a kirándulás, túrázás a szabadban, a kutyasétáltatás és a sportolási lehetőségek a legnépszerűbbek a felsorolt szabadidőeltöltési módok közül, addig Pilisborosjenőn ezeken kívül a kulturális vagy egyéb programokon való részvétel, a kikapcsolódási lehetőségek és a fotózás is nagy számban megjelennek.

Négyes és ötös értékelést kapott a skálán az ürömiektől a meglévő vonzerők, látogatásra érdemes látnivalók minőségének elégedettségére irányuló kérdés. Ezzel szemben, a szomszédos településen a helyi lakosok 67%-a elégedett velük. A jelenlegi látnivalókon kívül a többség úgy gondolja Ürömmön, hogy igény van újabbak létesítésére, Pilisborosjenőn ennek ellenkezője mondható el (46,8%).

Ürömmön a megkérdezettek 20%-a (28 fő) teljesen, 25%-a (38 fő) inkább elégedett lenne, ha a település több vendéget fogadna, míg 29,3% nem vágyik több látogatóra a lakóhelyén.

A leginkább elutasítók a 41-60 éves korosztály, azon belül a több, mint 15 éve a településen élők, míg a látogatók számának emelkedését a 18-40 éves korosztály tartja a leginkább elfogadhatónak függetlenül attól, hogy mennyi ideje élnek a településen. Ezzel szemben Pilisborosjenőn a kitöltők több, mint 40%-a inkább elégedetlen lenne a látogatóforgalom emelkedése esetén, ahol egyelő arányban oszlanak meg a válaszok a korosztály és a településen való élés szintjén.

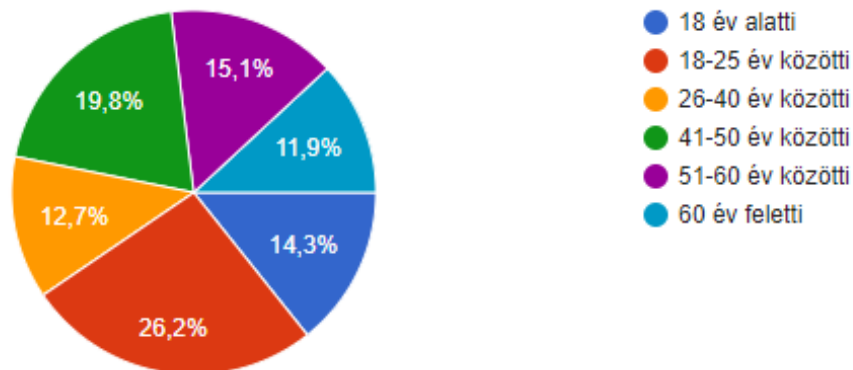
A válaszadóknak meg volt a lehetősége arra is, hogy egyéb véleményeket is írjanak a saját lakóhelyük turizmusáról. Örömmön érkezett olyan válasz, aki szerint a turizmus nem releváns ott, nem látják azon adottságokat, amelyek Örömet jelentősebb turisztikai célponttá tehetnék. Mások szerint a turizmus nem növeli számottevően a munkalehetőségeket és az infrastruktúra sem fejlődik tőle. Pilisborosjenőn van, aki szerint nem származik a turizmusból bevétele a községnek, hiszen például parkolási díjat sem kell fizetni. Van olyan, aki a tömeges turizmust csak a természet megóvása mellett tartja elfogadhatónak. Mások azt emelték ki, hogy azért nem mennek kirándulni a környéken már most sem, mert zavarónak tartják a sok turistát, akik a nyugodt életüket „veszik el”.

Végül, utolsó kérdésem arra összpontosult, hogy mennyire tartana igényt a két település lakossága egy egymás közötti együttműködésre a turizmus fejlődése érdekében. A válaszadók több, mint 60%-a egyetértene a települések közti együttműködéssel. A válaszadóknak itt lehetőségük nyílt arra, hogy véleményt írjanak az együttműködés lehetőségeiről, melyek a későbbi „Következtetések, javaslatok” című fejezetben kerülnek bővebb kifejtésre.

4.4.2. Nem helyi lakosok által kitöltött kérdőívek (n=126)

A nem helyi lakosoknak kiküldött kérdőívet 126 fő töltötte ki. Nemek szerinti elosztásban a nők aránya (64,3%) körülbelül kétszer nagyobb a férfiakénál (35,7%) úgy, mint az örömi kitöltők esetében is volt.

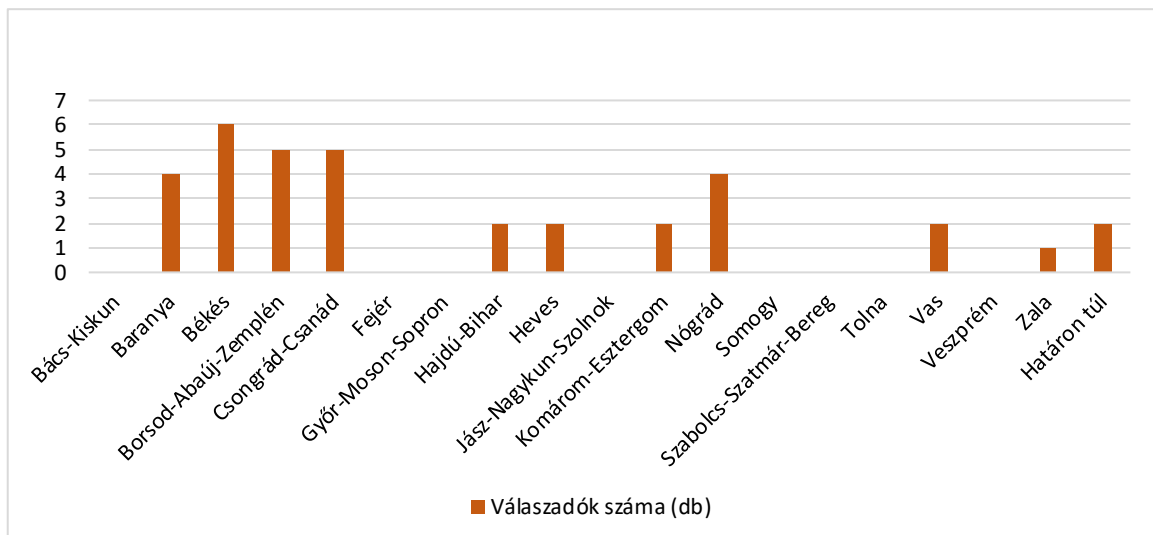
A válaszadók átlagéletkora 45,1 év. A kitöltők aránya jól megoszlik, mindegyik korosztályból 10-20% közötti arányban töltötték ki a kérdőívet a megkérdezettek, egyedül a 18-25 éves korosztály haladja meg ezt az arányt 26,2%-kal (10. ábra).

10. ábra: A válaszadók életkor szerinti megoszlása

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

A válaszadók 56,4%-a (71 fő) Budapesten, 15,9%-a (20 fő) Pest vármegyében él. Ebből következik, hogy végeredményben nagy a Közép-magyarországi régió felülreprezentáltsága, ezáltal nem lehet levonni általános következtetéseket belőlük. A fennmaradó 27,8% megoszlásában (11. ábra) a Békés, a Borsod-Abaúj-Zemplén és a Csongrád-Csanád megyei válaszadók vannak többségben.

11. ábra: Lakhely szerinti megoszlás

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

4. táblázat: A települések látogatottsága, fő (%)

	Mindkettő	Pilisborosjenő	Üröm	Egyik sem
Budapest (71 fő)	34 (47,89)	14 (19,72)	4 (5,63)	19 (26,76)
Pest vármegye (20 fő)	3 (15)	5 (25)	1 (5)	11 (55)
Egyéb vármegye (35 fő)	2 (5,71)	5 (14,29)	0 (0)	28 (80)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

A vizsgált települések közül legalább az egyiket a fővárosban élők 73,24%-a (52 fő) már meglátogatta, a Pest vármegyében élők körében ez az arány 45% (9 fő), míg az ország más részében élők csak a 20%-a (7 fő) járt már valamelyik településen (4. táblázat). Az összes megkérdezett közül 39 fő (30,95%) mindkettő településen járt, 24 fő (19,05%) még csak Pilisborosjenőn, 5 fő (3,97%) még csak Ürömmön és 58 fő (46,03%) egyikén sem. Akik már jártak valamelyik vizsgálatba vont településen vagy mindkettőn, 54,1%-os arányban (60 fő) kevesebb, mint 1 teljes napot, 32,4% (36 fő) 1 teljes napot és csupán 3,6% (4 fő) 2-3 éjszakát töltöttek ott el. Három éjszakánál többet 11 fő (nem egészen 10%) töltött ott. Az, hogy honnan jöttek, hány évesek, miért jöttek nagyon megoszlik.

A kitöltők csupán 6,3%-a (7 fő) vett igénybe tartózkodási ideje alatt szállásslolgáltatást. A kutatásból kiolvasható, hogy mind Ürömmön, mind Pilisborosjenőn az egynapos turistaforgalom a jellemző.

Üröm és Pilisborosjenő nevének hallatán a leggyakrabban előforduló szavak a válaszadók körében a következők voltak (12. ábra):

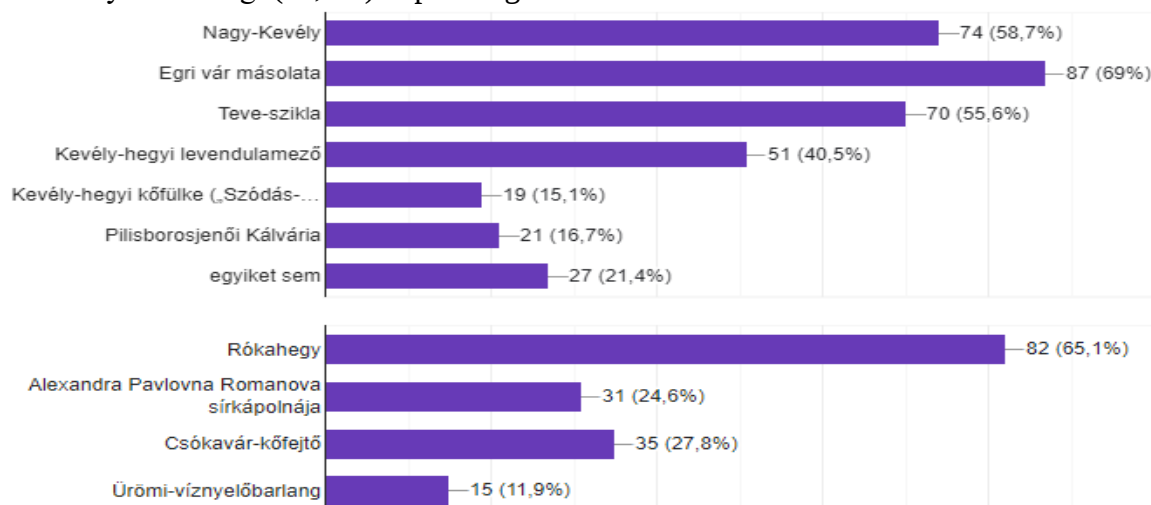
12. ábra: A leggyakrabban előforduló szavak a települések nevének hallatán

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

Míg Üröm nevének hallatán az annak természetközeli, „hegyvidéki” jellegére (Rókahegy, hegyek, szép kilátás) és elhelyezkedésére (agglomeráció, Budapest közelsége, jó elhelyezkedés, könnyű megközelíthetőség) vonatkozó szavak vannak többségben, addig Pilisborosjenőről a legtöbbeknek maguk a turisztikai erőforrások és attrakciók (Nagy-Kevély, Egri vár másolata, Egri csillagok film forgatási helyszíne, kirándulás, Teve-szikla, levendula, levendulamező, Pilis) jutnak eszükbe.

Ezt követően arra voltam kíváncsi, hogy mennyire voltak elégedettek a kitöltők a megközelíthetőség, a szálláshelyek, a vendéglátóhelyek, az információ az utazás előtt és alatt, és az árak vonatkozásában. A válaszadók közül többen kiemelték a kiváló megközelíthetőséget akár autóval, akár volánbusszal főleg Budapest irányából, más irányból az autón kívüli közlekedés egyesek szerint körülményesebb. Néhányan az utak minőségét kifogásolták, leginkább Pilisborosjenőn. A vendéglátóhelyek színvonalasak, ugyanakkor keveslik őket a településeken. A zsúfoltság, mint negatívum több helyen is elhangzott. Végül, a nem megfelelő tájékoztatás és a turizmusról való kevés információ miatt egyesek szerint sokan nem ismerik az ott rejlő turisztikai lehetőségeket és csak átutaznak például Ürömnön.

A következőkben azt vizsgáltam, hogy mennyien keresték fel korábban a helyi turisztikai látványosságokat (13. ábra). A Pilisborosjenőn található látványosságok közül a legtöbben az Egri vár másolatáról hallottak (84,1%), s a Kevély-hegyi kőfülkéről (27,8%) a legkevesebbet. Az ürömi látványosságok közül a legtöbben a Rókahegyet ismerik (79,4%), a fennmaradó többi a megkérdezettek kevesebb, mint a fele jelölte meg válaszként, az Ürömi-víznyelőbarlang (24,6%) kapta a legkevesebb szavazatot.

13. ábra: Pilisborosjenő és Üröm turisztikai látnivalóinak látogatottsága

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés

Látogatottságuk alapján ezért is Pilisborosjenőn az Egri vármásolat (69%), Ürömon a Rókahegy (65,1%) a leglátogatottabbak, a Kevély-hegyi kőfülke (15,1%) és az Ürömi-víznyelőbarlang (11,9%) pedig a legkevésbé. A válaszadók kb. ¾-e járt már legalább egy helyi turisztikai látványosságnál.

A szervezett események közül az Ürömi Nyári Fesztivál messze a legismertebb (54,8%), amit a Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret követ (43,7%). A Szüreti felvonulás, a Fesztivár és az Ezüsthegyi Borfesztivál után a Kevélykör és a Szelávi Fesztivál vannak holtversenyben, míg a Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár (9,5%) az utolsó helyen végzett.

A kitöltők 32,5%-a (41 fő) járt már legalább egy vendéglátóhelyen Ürömon és/vagy Pilisborosjenőn.

A Milyen Ürömon és/vagy Pilisborosjenőn megtalálható szabadidős tevékenységek iránt érdeklődné a leginkább kérdésre döntően a túrázás, kirándulás, séta a természetben választ adták. Ezt követték a fesztiválok, a zenés rendezvények, a gasztronómia, a szőlő- és borkultúra, a városnézés, a sváb hagyományörző programok, a fotózás, a kerékpározás és a futás.

Utolsó kérdésben arra kerestem a választ, hogy hova látogatnának el szívesen a jövőben azok, akik még nem jártak valamelyik vagy egyik településen sem. A megkérdezettek közel 66%-a (35 fő) mindkettő, 24,53%-a (13 fő) csak Pilisborosjenőre, 7,55%-a (4 fő) csak Ürömonre látogatna el szívesen és csak 1 fő egyik helyre sem.

4.4.3. Interjúk

Jávor Csaba a pilisborosjenői Művelődési Ház intézményvezetője számára azért fontos a kultúra és az, hogy azt minél több emberhez eljuttassa Pilisborosjenőn, mert közösségmegtartó és közösségépítő ereje van. A szervezett programok között számos visszatérő és hagyományos program is van, ilyenek a nemzeti ünnepek, a világnapok (gyermeknap, idősök napja, magyar kultúra napja) és a helyi hagyományok, mint például a havonta megrendezésre kerülő Tánchááz, a Falukarácsony, a Majális, a Szüreti felvonulás és bál és az Erdei mikulás. 2022. októberében indult el a Science Café nevű sorozat, ami tudományos és ismeretterjesztő előadásokat és beszélgetéseket tartalmaz, amit együtt szerveznek a Nappali kávézóval.

Az interjúalanyom által vezetett intézmény nyitott az új kezdeményezésekre, szívesen be is fogadnak civil kezdeményezéseket, teret, helyszínt és technikát biztosítva azoknak.

Felméréseket ugyan nem végeznek, és nem küldenek ki kérdőíveket, viszont látják, hogy melyek azok a programok, amik jól működnek. Jelenleg a kisgyermekes családi programok jelentősen több látogatót vonzanak, mint a klasszikus zenei koncertek, ezért átalakítják a klasszikus zenei koncerteket matiné koncertekké, amelyekkel a gyermekeket célozzák meg. Az intézményvezető szerint Pilisborosjenő hasonlít a többi településhez általánosságban véve, ennek előnye az, hogy tudják használni mások tapasztalatait ezen a téren. A főbb szempontok, amikre odafigyelnek, hogy jól működjön a Művelődési Ház: az átláthatóság, a látogatóközpontúság, a változatosság, a színesség (minél többféle programot, minél több korosztálynak, minél több rétegnek újat nyújtani), a lehető legmagasabb színvonal, az igényes szórakoztatás.

A tervek és jövőbeli elképzelések kapcsán kérdezve azt a választ kaptam, hogy a jelenlegi gazdasági környezet nem használ a közművelődésnek, az anyagiaktól teszik függővé a további fejlesztéseket. A „Rafi bácsi mozija” nevű filmklubot idén dokumentumfilmekkel is gazdagítani tervezik, a Science café sorozatot kibővítenék gyerekeknek szóló Science Café Junior néven, öt alkalmas szakkörös sorozatot indítának el. További fejlesztési terv egy jól működő színházterem kialakítása, mellyel kapcsolatban várják az alkalmas pályázatot és lehetőséget. A programstruktúrát az is meghatározza, hogy éppen milyen programokra lehet pályázni. Az egyik ilyen újítás, amire pályázati forrást nyertek a 2024. júniusában az először megrendezésre kerülő borosjenői bábfesztivál lesz. Ezt a programot egy helyi színművész házaspár kezdeményezte az operatív munka szervezési részét elvállalva, amelybe a művelődési ház partnerként bekapcsolódott a közművelődési intézményeknek kiírt pályázattal. Az elmúlt évek fesztiváljai között szerepel saját szervezésben a Majális. A B52 Jazz Fesztben közreműködnek a technika és a berendezések biztosításában (sörpadok, hangosító berendezések stb.), viszont a Szelávi Fesztivál és a House Piknik szervezésébe nem kapcsolódnak be semmilyen módon. További rendezvények között szerepel az augusztus végi Tűzoltó nap és a viszonylag szűk körű Német nemzetiségi dalkör dalostalálkozója.

Elmondása szerint Örömmel volt már próbálkozás közös rendezvény megszervezésére, de az nem működött. Ennek okát egyrészt abban látja, hogy kellene egy köztes helyszínt találni a szomszédos településsel. A Művelődési ház vezetői látogatják egymás rendezvényeit. Kiemelte, hogy sajnos kevés helyi lakos jár át egyik településről a másikra. Együttműködésről az Idősek Klubjával, az Idősek Napközi Otthonával, a Német Nemzetiségi Önkormányzatok és az iskolák között tudnak. Hivatalos együttműködés

közművelődési téren nincs, melynek oka nem az ellenségeskedés, hanem mert nem lehet számítani arra, hogy tömegek fognak átmenni az egyik településről a másikra.

A méltán híres Ürömi Hütte üzletvezető helyettese, **Horváth Gábor** legsikeresebb szakmai élménye az étteremben egy 30 fős céges vacsora hiba nélküli megszervezése volt. Véleménye szerint, a szakma iránti szeretettel kell rendelkeznie és folyamatosan képeznie kell magát egy jó vendéglátósnak. A lakóhely és a főváros közelsége miatt választották a települést a vállalkozásuk színhelyéül. Elmondása szerint a szép környezet, a kirándulási lehetőségek és nem mellesleg a finom ételek, italok miatt sikeres az étterem és motiválja a messziről érkező vendégeket, hogy ellátogassanak oda. A törzsvendégek és a turisták a Hütte vendéggörében 70-30%-os arányban osztoznak, s a legnépszerűbb ételek az étlapról a pizza, a thai leves Hütte módra, a csirkeszárny, a csülök és a gőzgombóc. A vendégek elérése érdekében hírlevelet, Facebookot használnak.

Üröm alpolgármestere, **Vidakovits Tibor** elmondása szerint az elsődleges településfejlesztési célok közé tartozik a csapadékvíz elvezetése, a fásítás vagy zöldítés, az infrastrukturális beruházások és a közösségi terek kialakítása, átalakítása. A település körüli összes erdő, szántó mind magánterület, az önkormányzatnak nincsenek ilyen területei. Egyedüli erdősáv a területén áthaladó patak mellett van, aminek a rendbetétele, szabályozása pályázati és önerőből az idei év feladata, ami benne is van a költségvetésben. A **Tömöri Balázssal**, Pilisborosjenő polgármesterével lefolytatott interjún elmondottak alapján a fejlesztésekkel alapvetően az ott lakók igényeit – ezen belül a természet védelmét is – szeretnék szolgálni, valamint a népességnövekedés keltette igényeket kielégíteni. Pilisborosjenőn jelenleg a következő fejlesztések zajlanak: az óvoda bővítése, konyhájának korszerűsítése; az Ezüsthgyi út vízelvezetése; a Szent Donát utcában és a Lazaréten esővízgyűjtés esőkertekbe; a Tücsök utcában árhullám csökkentő záportároló létrehozása. Pályázati értékelésre vár az önkormányzat több pályázatnál. Ilyen a január végén a Magyar Máltai Szeretetszolgálatkal közösen beadott TOP Plusz humán fejlesztések pályázat, a Magyar Falu Program önkormányzati fejlesztések pályázat, valamint a zöld-kék infrastruktúra fejlesztésre tavaly beadott három szlovák-magyar Interreg pályázat (határmenti bioszféra rezervátumok együttműködése, benne turista infrastruktúra létesítése a levenduláshoz) is.

A turisztikai fejlesztések kapcsán minden elérhető pályázaton indulni szokott a pilisborosjenői önkormányzat. Jelenleg a Pest vármegyei turizmusfejlesztésre nyert pályázatból megkezdték a Faluház udvarának átalakítását Pálos Parkká. Ezen kívül egy patakhoz vezető rézsüt alakítanak ki, hogy a községben hozzá lehessen férni a patakhoz. A

parkban infótáblák kerülnek kihelyezése a környékbeli túraútvonalakról. Mint ahogyan azt korábban említettem, a Duna-Ipoly Nemzeti Parkkal és a Pilisi Parkerdővel háromoldalú megállapodást is kötöttek és ennek keretein belül tanácskoznak a fejlesztési lehetőségekről. A közelmúltban zárultak le az alábbi turisztikai fejlesztések:

- parkolókat hoztak létre a turisták számára a Kövesbérc két oldalán a Kéktúra mentén, illetve egy jelzőlámpás gyalogátkelőhelyet;
- a játszótér környékének tervezése, ennek során figyelembe vették a turisták szempontjait is, jelenleg forráskeresés zajlik;
- a játszótéren madárbarát tanösvény jött létre, mellette pedig mezítlábas ösvény.

Az ürömi képviselőtestület ülésein a Gyermek Népzenei Fesztivál, a Hagyományörzők Tavaszköszöntése, a Szüreti felvonulás és a Nyári Fesztivál témaként rendszeresen szerepelnek.

A szállás- és vendéglátóhelyeknek az elmúlt 10 évben kiadott működési engedélyek számára vonatkozóan egyik önkormányzattól sem kaptam információt.

A községek turisztikai fejlődésének lehetőségeivel kapcsolatban Pilisborosjenőn a Településfejlesztési koncepció is megerősítette az önkormányzatot abban, hogy a lakosság a csendes zsákfalú jellegét meg kívánja őrizni, ezért ez működésük fő irányvonala lett. Az eddig is erős turizmus a Covid-19 világjárvány alatt olyan mértékben megnőtt, hogy nagy terhet ró a lakosságra, ezért nem növelni szeretnék ennek mértékét, hanem kezelni negatív hatásait. Ennek megtörténte után javulhat annyira a turizmust övező negatív közvélekedés, hogy egyáltalán érdemes legyen gondolni a lehetőségek kihasználására. A legnagyobb gondot a parkolás jelenti a településen. Forgalomkorlátozási koncepciót készítettek szakember által, de az ingyenes és fizetős parkolók kivitelezését akadályozza a forráshiány, mely megoldására intenzív pályázatfigyelést végeznek.

Kíváncsi voltam arra, hogy mely turisztikai vonzerőket tartják fontosnak a megkérdezettek saját községükben. Az ürömi képviselő József nádort, annak birtokát, feleségét, az Alexandra Pavlovna Kápolnát, a pincerendszert, a borvidéket, a svábok kitelepítését, a tarpaiak betelepítését, az ürömi kőbányát, a karsztendszert, a víznyelőbarlangokat és a Kálváriát emelte ki. A pilisborosjenői polgármesteri hivatal kifejtette, hogy milyen turizmusban hisznek a településen. Ebben kihangsúlyozta a tömegturizmust és annak negatív hatásait a helyben lakók és a természet számára. Olyan alternatív turizmusban gondolkodnak, ahol más értékeket helyeznek előtérbe helyi turisztikai stratégiák kialakításához. Ilyen a zöld, öko, szelíd, fenntartható stb. jelzővel ellátott turizmus a környezeti-gazdasági-társadalmi-kulturális szempontokat is figyelembe véve. Az

egyediségre, elmélyülésre, minőségre, felelősségre, fenntarthatóságra törekednek. Ez – a polgármester válasza alapján – „szélesebb körű gazdasági bevételt hoz a helyi lakosság számára, és munkakörülményeik javításával segíti jólétük fokozását oly módon, hogy közben bevonja őket az életükről és lehetőségeiről szóló döntésekbe. A helyiekkel történő mélyebb kapcsolatteremtésen keresztül valószínűbb élményeket ad, és előmozdítja, hogy az utazók jobban megértsék a turizmus okozta kulturális és környezetvédelmi problémák fontosságát, valamint hozzájárul a turisták és a vendéglátók egymással szembeni tiszteletének kialakulásához.”

Ürömnök nincs jelenleg testvérvárosi kapcsolata sem hazai, sem pedig külföldi településsel. Pilisborosjenő egy elhalt testvérvárosi kapcsolatot élesztett újra 2023-ban Steinheim am Albuch-hal, ahová a kitelepített svábok egy része költözött a második világháború után. Idén, a helyi focistákat látják kint vendégül, ősszel pedig egy hivatalos delegációt.

Pilisborosjenő több önkormányzati szövetségnek tagja: MÖSZ, TÖOSZ, FAÖT, Pilisi KÖTET. A legaktívabb kapcsolat a Pilisvörösvári és a Szentendrei járás településeivel, valamint a Pilisi Bioszféra Rezervátum településeivel van.

Jelenleg egyik önkormányzatnak sincsen turizmusért felelős munkatársa. Pilisborosjenőn kék- és zöldügyi tanácsnok dolgozik a természet védelméért.

Utolsó kérdésem az volt az interjúalanyokhoz, hogy tervezne-e együttműködést egymással a két település a turizmus fejlesztése érdekében. Az ürömi képviselő erre a kérdésre nem válaszolt, a pilisborosjenői polgármester pedig azt válaszolta, hogy a fent leírtak alapján most nem a fejlesztésen van a fő fókusz, hanem a turizmus hatásainak csillapítására koncentrálnak.

5. Következtetések, javaslatok

A kutatásaim eredményeinek feldolgozása és összegzése segített abban, hogy hipotéziseimet bizonyítsam (5. táblázat).

5. táblázat: Hipotézisek, tézisek

Hipotézis	Eredmény	Tézis
H1: A turistacélpontok közül mind a helyi lakosság, mind pedig a területet ideiglenesen felkereső látogatók körében Pilisborosjenőn az Egri vár másolata, Ürömmön a Rókahegy a legismertebb és legnépszerűbb.	igazolt	T1: Az Egri vár másolatát a helyi lakosság 97,3%-a, a településen kívüli válaszadók 69%-a látogatta már meg. A Rókahegynél ez az arány az ürömi kitöltők esetében 91,8%, illetve a nem helyi lakosok körében 65,1%.
H2: A vizsgált települések közül legalább az egyiket a fővárosban élők legalább 60%-a már meglátogatta, a Pest vármegyében élők körében ez az arány kevesebb, mint 50%, míg az ország más részében élők a településeket nem, vagy alig ismerik.	igazolt	T2: A vizsgált települések közül legalább az egyiket a fővárosban élők 73,24%-a (52 fő) már meglátogatta, a Pest vármegyében élők körében ez az arány 45% (9 fő), míg az ország más részében élők csak a 20%-a (7 fő) járt már valamelyik településen.
H3: A helyi lakosok szerint az attrakciók és turisztikai szolgáltatók számának bővítése szükséges, és a turisták számának növelését preferálnák.	részben igazolt	T3: Míg Ürömmön a megkérdezettek többsége szükségesnek tartja, hogy a jelenlegi vonzerőkön kívül újabbakat létesítsenek, addig erre Pilisborosjenőn nincs igény. Ürömmön a megkérdezettek 20%-a (28 fő) teljesen, 25%-a (38 fő) inkább elégedett lenne, ha a település több vendéget fogadna, míg 29,3% nem vágyik több látogatóra a lakóhelyén. Ezzel szemben Pilisborosjenőn a kitöltők több, mint 40%-a inkább elégedetlen lenne a látogatóforgalom emelkedése esetén.
		T4: A települések együttműködésével

H4: A települések fenntartható turizmusának fejlődése érdekében az önkormányzatok nyitottak egy Üröm és Pilisborosjenő közötti együttműködésre.	nem igazolt	kapcsolatban a turizmus fejlesztése érdekében az ürömi képviselő nem nyilatkozott, a pilisborosjenői polgármester pedig azt válaszolta, hogy jelenleg nem a fejlesztésen van a fő fókusz, hanem a turizmus hatásainak csillapítására koncentrálnak.
---	-------------	---

A helyi lakosok által kitöltött kérdőívek eredményeiből kiderül, hogy Pilisborosjenőn többen szeretnek kikapcsolódni, mint Ürömn. Ürömn a kirándulások időbeli koncentrációja magas (a nyárra és tavaszra koncentrált). Pilisborosjenőt nagyjából minden évszakban egyformán választják kikapcsolódásuk helyszínéül a helyi lakosok. Ürömn némileg háttérbe szorul a kulturális vagy egyéb programokon való részvétel. Pilisborosjenőn ezzel szemben viszont többen jelennek meg a helyben szervezett eseményeken. Meglepett, hogy a „Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár” ismertsége nagyobb, mint az Ezüsthelyi borfesztiválé. Véleményem szerint ez egyértelműen az intenzívebb és hatékonyabb marketing kommunikációnak tudható be, holott véleményem szerint az utóbbi rendezvény mind a turizmus, mint pedig a helyben élők élménye szempontjából is fontosabb esemény.

Míg Ürömn a megkérdezettek többsége szükségesnek tartja, hogy a jelenlegi vonzerőkön kívül újabbakat létesítsenek, addig erre Pilisborosjenőn nincs igény, nem támogatják a turizmus fejlesztését, sőt az önkormányzat is inkább „a turizmus hatásainak csillapítására” koncentrálnak. A meglévő attrakciók minőségének javítását ugyanakkor itt is fontosnak tartják. Ürömn mindenképpen szükségesnek tartanám a tanösvény karbantartását, mert a jelzések egyes szakaszokon teljesen hiányoznak és ezáltal nem minden állomás lelhető fel. Ezen kívül a Csókavár-kőfejtő kapuinak újranyitását gondolom fontosnak a látogatók felé. Pilisborosjenőn a már többször említésre került parkolási lehetőségek fejlesztését és fizetőssé tételét tartanám indokoltnak.

A turizmusban való együttműködést, a közös programok, események szervezését ugyanakkor mindkét település lakossága támogatná. Egyetértve a válaszadók által is megfogalmazottakkal, elsősorban az attrakciók és a rendezvények (például: Húsvéti és adventi programok, majális, gyereknap, családi napok, koncertek) összehangolására, azok közös szervezésére lenne szükség. Mivel mindkét település adottságai a fenntartható, aktív turizmus fejlesztésére megfelelőek, érdemes lenne vezetett túrákat szervezni gyalogosan, kerékpárral, lóháton. A turistaútvonalak kiterjesztésével közösen csatlakozhatnának a Mária

útvonalakhoz is. A kerékpárutak fejlesztését, ezek mentén frissítő és étkezési, közösségi- és szervíz pontok kialakítását kívánatosnak tartanám. Nagyon jó példának gondolom a Mátrában működő élményprogram kínálatot (<https://4evszak.hu/matrafured/> Letöltés ideje: 2024. 03. 17.) a 4évszak High-Tech Sportok Bázisának szervezésében. Az általuk kínált programok közül véleményem szerint az E-Quad/Snowquad, az E-Ranger/Snowranger, az E-Bike, az E-Coaster, az Airboard, a Hótalp, a Terepjíászat, a Kódjátásma, a Winecatching, a Bor Show, a Hütte Party és az Erdőterápia adaptálhatóak lennének az általam vizsgált települések esetében is. A települések szélén kialakított parkolók és a kirándulóútvonalak között transzferrel jelentős mértékben megkönnyítenék az érkezők közlekedését és a helyiek számára is csökkentené az autóforgalomból eredő zavaró hatást. A helyi (sváb) gasztronómia és a helyi bor szintén lehetőséget adhat a termékfejlesztésre, melyhez ki kellene alakítani egy egységes minőségi koncepciót. A településeken élők közül többen vetették fel, hogy érdemes lenne például lakásétermeket kialakítani. Ezen kívül hasznos lenne új, autentikus szálláshelyek támogatása is, hiszen a kirándulási lehetőségek mellett a főváros közelsége is vonzerőt képez. Több napos programcsomagok kialakításával a turizmusból származó települési bevételek is növelhetőek lennének. Fontos lenne a megfelelő párbeszéd, ami az összefogás alapja. A tervezés, a stratégia és a fejlesztések támogatása, az érintettek együttműködésének szervezése és koordinációja, valamint a marketingfunkciók nyújtása közös helyi TDM szervezet létrehozásával és működtetésével történhetne. Mindezek ellen hat ugyanakkor a települések közötti – a múltból eredő és a községek szétválása óta is fennmaradt – széthúzás, illetve a két település eltérő jövőképe. Üröm egyre intenzívebb beépülése, felparcellázása, elvárosiasodása nem fér össze ugyanis Pilisborosjenő gondolkodásmódjával, aki szeretné megtartani falusias, „zsákfalu” jellegét és a fejlesztésekkel gyakorlatilag az ott lakók igényeit – ezen belül a természet védelmét is – szeretnék szolgálni. Az zöld (öko, szelíd, fenntartható, felelősségteljes) turizmus fejlesztése ennek megfelelően.

Mindkét településen a környezetet jobban terhelő és a helyiek életminősége szempontjából is kevésbé kívánatos egynapos látogatóforgalom a jellemző, ami ráadásul a nem megfelelő tájékoztatás, a turizmusról való kevés információ miatt csak néhány helyre összpontosul. Ürömről ráadásul leginkább csak átutaznak, holott ez a település nyitottabb lenne a turizmus fejlesztésére. Itt véleményem szerint a következőkön lehetne elgondolkodni:

- az egykori camping, bowling, szórakozóhely és mozi újraindítása természetesen a mai kor igényeinek megfelelően;

- a látvány pincerendszer felújítása és kapcsolódó programok szervezése (lásd a „Történelmi Ávas” Európai Regionális Fejlesztési Alapból és hazai forrásból finanszírozott fenntartható fejlesztésének példája Miskolcon);
- a többnapos fesztiválok számának növelése (remek felvezetéssel és az esemény lezajlása utáni aktív részvétellel a közösségi médiában a tovább fenntartható figyelemért, fókuszálva az évente visszatérő vendégekre is);
- a borvidékben rejlő lehetőségek magasabb szintű kihasználása;
- József nádor, a svábok örökségére, a község gasztronómiájára (bor, sör) épülő tematikus utak kialakítása, programok szervezése akár csomagajánlatok kialakítása a „Svábok ösvényein”;
- a kerékpáros turizmus helyi feltételeinek megteremtése a már meglévő attrakciók elérhetőségének javítására, újabbak generálására azok vonzáskörzetében;
- sportbajnokságok, alkalmi versenyek, sportbemutatók, sportfesztiválok szervezése.

Tapasztalataim szerint több ürömi lakos jár át pilisborosjenői rendezvényekre, mint fordítva. Ez arra enged következtetni, hogy az ottani művelődési ház szolgáltatásai minőségében jobbnak, színesebbnek tűnnek. Ennek fejlesztésére is érdemes nagyobb figyelmet fordítani Ürömn.

A pilisborosjenői művelődési ház vezetőjét a közös együttműködésről kérdezve azt a választ kaptam, hogy megoldásként egy köztes helyszínt lenne érdemes találni. Véleményem szerint a két település határában, a Pilisborosjenői Német Nemzetiségi Általános Iskola mellett egy különleges attrakció mindkét település gazdaságát tovább virágoztathatná. Ez lehetne egy jól megválasztott témára épülő, magas minőségű tematikus út vagy park kialakítása programcsomagokkal színesítve. Ezen attrakció létesítésével kapcsolatban érdemes lenne a lakosságot megkérdezni helyi népszavazás vagy lakossági fórum formájában.

A települések együttműködésére a turizmus fejlesztése érdekében Üröm nem válaszolt, tehát feltehetőleg nem tervezne. Pilisborosjenő pedig azt válaszolta, hogy a fent leírtak alapján most nem a fejlesztés a fő fókusz, hanem a turizmus hatásainak csillapítására koncentrál. Üröm és Pilisborosjenő láthatólag más fejlesztési irányvonalban gondolkodik.

Összességében úgy gondolom, hogy a két település határában egy új attrakcióval mindkét község jól járna, mert Ürömről több turistát tudna vonzani, Pilisborosjenőnek pedig csökkentené a túlszűfolt, frekvenciát vonzerőről a figyelmet és nem kizárólag azokra koncentrálna.

6. Összefoglalás

Szakedolgozatom témájául Üröm és Pilisborosjenő turizmusát és fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatát választottam. Témaválasztásom elsődleges oka ürömi lakosként a vizsgálati célterület iránti elkötelezettségem volt, az a vágy vezérelt, hogy az egyetemi tanulmányaim során megszerzett ismereteket hasznosítani tudjam a gyakorlatban is.

A szakirodalmak feldolgozását követően a turizmus rendszerszemléletű elemzésének elveit alkalmazva bemutattam a kutatási célterület turizmusát. Kutatási kérdéseim megválaszolása és hipotéziseim bizonyítása érdekében saját kutatást végeztem, melynek módszerei a helyi, illetve nem helyi lakosság körében online lefolytatott kérdőíves megkérdezések, valamint az interjúk voltak. Kutatásom során képet kaphattam a kérdőív kitöltésében résztvevő lakosok helyi szabadidő eltöltési szokásairól, a települések vonzerőinek és turisztikai szolgáltatóinak ismertségéről, a fejlesztéseikkel kapcsolatos véleményeiről, valamint arról, hogy hogyan látják a turistaforgalom emelkedését és a két település közötti együttműködés lehetőségeit. A nem helyi lakosok körében végzett megkérdezés a községek ismertségéről, imázsáról és a látogatók elégedettségéről adott képet. Utóbbi kutatás végeztével rá kellett jönnöm, hogy mivel elsősorban a kérdőív megosztásának hibája miatt (az Ürömhöz legközelebb eső Budapest III. kerületi lakosság csoportjában is megosztottam a kérdőívet) a válaszadók lakóhelyét tekintve Budapest és Pest megye erősen felülreprezentált, így az eredmények csak korlátozottan adnak lehetőséget következtetések levonására. Amennyiben arra lehetőségem lesz, a kutatás e részét a jövőben szeretném megismételni. A pilisborosjenői művelődési ház, az Ürömi Hütte vendéglátó hely és a helyi polgármesteri hivatalok interjúalányaival lefolytatott interjúk szintén hozzásegítettek ahhoz, hogy a szolgáltatói, illetve az önkormányzati oldal véleményét megismerve a gyakorlatban is hasznos javaslatokat tegyek.

A szakirodalmi feldolgozás után megfogalmazott négy hipotézisem közül kettő beigazolóódott, egyet csak részben tudtam igazolni, egyet pedig elvetettem.

Őszintén remélem, hogy a kutatás során levont következtetéseim és megfogalmazott javaslataim hozzájárulhatnak a vizsgált községek fejlesztéséhez a korábban „szentháromságként” idézett elvek alapján, azaz a helyi lakosok, a területre érkező látogatók és a turisztikai szolgáltatók meglelégedésére.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, Dr. Molnár Csilla tanárnőnek, aki a segítőkészségével, a figyelmességével, a bizalmával, valamint a tanulmányaim ideje alatt kapott számtalan hasznos tanácsával hozzásegített a szakdolgozat eredményes létrejöttéhez. Ezen kívül szeretném megköszönni a kutatásban részt vett interjúalanyoknak, hogy együttműködésükkel a tervezett interjúkat sikeresen lefolytathattam. Végül, köszönöm szépen a családomnak és a szeretteimnek, akik végig mellettem álltak és támogattak az egyetemi tanulmányaim alatt, ösztönöztek céljaim elérésében.

Irodalomjegyzék

- Aczél F. (2020. március): *Gesztenyés pihenőhely. A Pest megyei Pálos ösvény helyi megvalósulása. Zsákfalvi Riporter*, II. ÉVF. 2. SZÁM, p. 3.
- Ács Z., Greskovits D. (2014): *A Meditop Gyógyszeripari Kft. Magyar Kémikusok Lapja*, p. 160-161. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: https://mkl.mke.org.hu/images/Dokumentumtar/Kulonszamok/Gyogyszer_2014/MKL_2014-majus.pdf
- Árva L., Deli-Gray Zs. (2017): *Turizmusmarketing esettanulmányok II.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Balogh G., Balla T., Asztalos I., Bakody J. (2003): *Vendégváró. Látnivalók Pest megyében.* Miskolc: Well-Press Művészeti Kereskedelmi Reklámügynökség Bt.
- Báldi T., Báldi Tamásné Beke M., Boros G., Böhm É. I. ... – Vidákovitsné Szinnyai K. (2010): *Üröm az idő sodrában. Ein Dorf im Strom der Zeit/In the drift of time.* Öröm: Örömieks Baráti Társasága.
- Behringer Z., Kulcsár N. (2018): *Az önkormányzat szerepe a turizmusban. Pro Publico Bono –Public Administration*, 6(3), 136-151.
- Bíró B., Hegedűs G. (2023. 09. 30.): *Jelentős előrelépést jelent Pilisborosjenő infrastruktúrájában a most lezárult fejlesztés.* Magyar Építők honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://magyarepitok.hu/>
- BM NYHÁT. (2023): *Statisztikák.* BM NYHÁT honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku>
- Boncz I. (2015): *Kutatásmódszertani Alapismertek.* Pécs: PTE.
- Bozsódi B. (2019. április): „Akik kötődnek a sváb kultúrához”. *Interjú Szegedi Ferencsel. Zsákfalvi Riporter*, I. ÉVF. 2. SZÁM, p. 13.
- Bódis G. (2023): *Turisztikai fogadóterület-dizájn a Duna mentén. Turizmus Bulletin*, 23(3), p. 40. Letöltés dátuma: 2022. 10. 20. Forrás: <https://journals.lib.uniconvius.hu/index.php/turizmusbulletin/article/view/1465/977>
- Csapó J., Gonda T. (2019): *A hazai lakosság utazási motivációinak és szokásainak elemzése az aktív turizmus és a fizikai aktivitás tekintetében.* Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok, 4(4), 57-70 p. DOI: <https://doi.org/10.15170/TVT.2019.04.04>
- Csapó J. (2021): *A nemzetközi és hazai turizmus legújabb keresleti trendjeinek bemutatása elméleti és gyakorlati megközelítésben.* Pécs: Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar.

- Cserényi-Zsitnyányi I. (2019. június): *Az Ezüsthely borásza. Zsákfalvi Riporter*, I. ÉVF. 4. SZÁM, p. 10-11.
- Cserényi-Zsitnyányi I. (2019. szeptember): *Volt egyszer egy Téglagyár. Zsákfalvi Riporter*, I. ÉVF. 7. SZÁM, p. 19.
- Dankó L. (2012): *Turisztikai desztinációmenedzsment szabályozás és gyakorlat*. Miskolc, Miskolci Egyetem Marketing Intézet.
- Danyi P., Iványi T., Veres I. (2020): *A turizmus jelene és várható változása a mesterséges intelligencia integrálásával, különösen a Z-generáció igényeire fókuszálva. Vezetéstudomány/Budapest Management Review*, 51, 25 p. DOI: <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2020.KSZ.03>
- Dávid L. D., András J., Tamara R. (2007): *A természeti és kulturális erőforrások turisztikai hasznosítása*. Budapest: Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt.
- Dömötörfy Z. (2021): *Alakítsuk együtt: milyen Pilisborosjenőn szeretnénk élni a jövőben? A Településfejlesztési koncepció és stratégia megújítása közösen*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://pilisborosjeno.hu/onkormanyzat/telepulesfejlesztes/telepulesfejlesztesi-koncepcio/alakitsuk-egyutt-milyen-pilisborosjenon-szeretnenk-elni-a-jovoben/>
- Egyedné Gergely J. (2014): *Az önkormányzatok lehetőségei a szuburbanizációs folyamatok alakításában. A szuburbanizációs hatások térbeli megjelenése és a különbségek mögötti lehetséges okok vizsgálata a Budapesti Agglomeráció példáján = The opportunities of local governments to influence the processes of suburbanization. The spatial form of suburban effects, and the possible reasons behind the differences—investigating the Agglomeration of Budapest*. [PhD-értekezés] Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet.
- Falvai Jné A. (2022): *Események a Német Egyesületünkben történetekről. Ürömi Tükör*, 2022. I. – II. – III. – IV. – V, p. 29.
- Fekete M. (2005): *Hétköznapi turizmus: A turizmuselmélettől a gyakorlatig*. [PhD-értekezés] Sopron: Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar.
- Foris D., Florescu A., Foris T., Barabas S. (2020): *Improving the management of tourist destinations: a new approach to strategic management at the DMO level by integrating lean techniques*. Brasov: MDPI, Transilvania University of Brasov, Sustainability, 12(23), 10201, 2022. 10. 18. DOI: <https://doi.org/10.3390/su122310201>

- Frankó R. (2022. 09. 03.): *Az ürömi otthoni wellness kiállítás pompás megnyitója*. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://spatrendonline.hu/jakuzzi-kisokos/az-uro-mi-otthoni-wellness-kiallitas-pompas-megnyitoja>
- Frivaldszky B. (2019. 06. 30.): „Nem kell Tihanyig menni levenduláért”. 2097 Csoport Egyesület honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://2097.hu/hazunk-taja/nem-kell-tihanyig-menni-levendulaert/>
- Gonda T. (2016): *A turisztikai termékfejlesztés elméleti alapjai*. Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar.
- Gröschl Gy., Gröschl Györgyné Götz M. (2001): *Szülőföldünk Pilisborosjenő 2000*. Pilisborosjenő: Pilisborosjenő Önkormányzata.
- Gyulavári T., Mitev A., Neulinger Á., Neumann-Bódi E., Simon J., Szűcs K. (2014): *A marketingkutatók alapjai*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Horváth Z., Magyar-Papp J., Mókusné Pálfi A. (2016): *A turisztikai térhasználat és a desztináció menedzsment összefüggései*. *Modern Geográfia*, 11(4), p. 1-14.
- Irimiás A., Jászberényi M., Michalkó G. (2019): *A turisztikai termékek innovatív fejlesztése*. Budapest: Akadémiai Kiadó. DOI: <https://doi.org/10.1556/9789634544081>
- Iványi T. (2022): *Turisztikai információgyűjtés és élménymegosztás a közösségi média korában*. *Turizmus Bulletin*, 22(2), 46-54.
- Iványi T., Veres I. (2022): *A Z generáció turisztikai információkeresési szokásai a Covid-érában*. *Információs Társadalom, Társadalomtudományi folyóirat*, 22(1), 29-48.
- Jandala C. (2014): 2. modul: Turizmus-ipar. Letöltés dátuma: 2022. 10. 18. Forrás: https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/jandala_2modul.pdf
- Jászberényi M., Zátori A., Ásványi K. (2016): *Fesztiválturizmus*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kardos Z. (2011): *Turisztikai ismeretek*. Egyetemi tankönyv, Keszthely: p. 94-111.
- Kovács B. (2023): *Újturizmus receptje: összetevők 27 tételben*. Letöltés dátuma: 2024. 02. 03. Forrás: <https://www.good-deal.at/turizmuskocka-27tetelben/>
- Kovács E., Kiss K. (2018): *Turisztikai trendek*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kóródi M. (szerk) (2011): *Turizmus kutatások módszertana*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Kökény L., Jászberényi M. (2022): *Hogyan utazik a Z generáció? Utazással kapcsolatos szokások és döntési folyamatok vizsgálata*. In: Együttműködés, partnerség, hálózatok a turizmusban. Székesfehérvár, Budapest: Turizmus Akadémia (11), Kodolányi János Egyetem, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézet, Magyar Földrajzi Társaság, pp. 187-196.

- Kökény L., Kenesei Z. (2022): *A turisztikai fogyasztók magatartásának vizsgálata a Covid19-pandémia első hullámának árnyékában. Socio.hu, Társadalomtudományi Szemle*, 30-53.
- Könyves E. (2019): *Turisztikai termékfejlesztés*. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Lőrincz K., Sulyok J. (2017): *Turizmusmarketing*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Márton L. (2004): *A turizmus általános elmélete*. Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája.
- Mehring-Tóth S. (2017): *Egy helyi TDM szervezet működése és társadalmi tőkéje Baranya megyében*. Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok, 2(1).
- Michalkó, G., et al. Boros, Sz., Csapó, J., Happ, É., Horváth, P. ... – Kalmárné Rimóczi, Cs. (2011): *Turisztikai terméktervezés és fejlesztés*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Michalkó G. (2016): *Turizmológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó Zrt.
- Mitev-Ariel Z. (2019): *Kutatásmódszertan a turizmusban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Mogyoródi G. (2018): *Az interjú és a kérdőív alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai nemzetközi közegben*. Magyar Rendészet, 18(1), 99–108.
- Molnár C. (2011): *Az egészségturisztikai fejlesztések hatásai Kelet-Magyarországon*.
- Molnár C., Szilágyi T. (2017): *A turizmus a vidékbiztonság fókuszában*. In: Kiglics Norbert (szerk.): II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia. Tanulmánykötet, pp. 167-177.
- Molnár C., Reményik B. (2017): *A falusi turizmus helyzete és fejlesztési lehetőségei= The situation and development possibilities of rural tourism. Studia Mundi–Economica*, 4(5), 44-59.
- Molnár C. (2019): *A vidékbiztonság turisztikai aspektusai*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- MTÜ (2021. május): *Turizmus 2.0*. Letöltés dátuma: 2022. 10. 20. Forrás: https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia.pdf?v=0.159
- MTÜ (2022): *Bemutakozás*. MTÜ honlapja. Letöltés dátuma: 2022. 10. 20. Forrás: <https://mtu.gov.hu/cikkek/bemutakozas/>
- Nagy K. (2012): *A tematikus utak helye a turisztikai termékfejlesztésben*. Miskolc: Miskolci Egyetem.
- NAK (2023. 05. 11): *Pilisborosjenőn nyílt termelői piac*. NAK honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgalatas/rele-egyuttmukodes/105759-pilisborosjenon-nyilt-termeloi-piac>

- Nemes A. (2009): *Az állam szerepe a turizmusban (The role of government in tourism)*. *Vezetéstudomány-Budapest Management Review*, 40(5), p. 57.
- Németh I. (2021): *Természetismereti séta a Róka-hegyi kőfejtőben. Egy halott bánya életre kel*. Budapest: Magyar Természetvédők Szövetsége.
- Német Nemzetiségi Önkormányzat Üröm (2018. 12. 18.): *Tájékoztató*. Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://www.nemet-nemzetiseg-urom.hu/index.php/elements/content-component/tajhazrol>
- Palotás D. (2022. 01. 23.): *A Róka-hegy, a főváros Grand Canyonja*. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: https://pestbuda.hu/cikk/20220123_a_roka_hegy_a_fovaros_grand_canyonja
- Panyor Á., Györiné K. E., Gulyás L. (2011): *Bevezetés a desztináció menedzsmentbe*. Készthely: letöltés dátuma: 2022. 10. 18. Forrás: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/8760/bevezetes_a%20desztinacio_menedzsmentbe_jegyzet.pdf?sequence=2
- Papp Z. (2012): *A turisztikai desztinációk versenyképessége – hogyan mérjük? Modellek és módszerek áttekintése*. In: Bajmócy Z. – Lengyel I. – Málovics G. (szerk.): *Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság*. Szeged: JATEPress, pp. 225-238.
- PESTTERV Kft. (2018): *Üröm Község Településfejlesztési koncepciója*. Üröm-Budapest: letöltés dátuma: 2022.10.20. Forrás: http://www.urom.hu/images/stories/telepulesfejlesztesiterv/2018/Telepuleskepi_koncepcio_2018.pdf
- Pilisi Parkerdő Zrt. (2022): *Háromoldalú együttműködés a Pilisborosjenő körüli természeti környezet védelmében*. Pilisi Parkerdő Zrt. honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://parkerdo.hu/parkerdo/haromoldalugyuttmukodes-pilisborosjenokoruli-termeszeti-kornyezet-vedelmeben/>
- Stifter G. (2011): *A szinglik fogyasztói szokásai*. Győr: SZIE, Kautz Gyula GTK.
- Szabó D. R. (2014): *A turisztikai desztinációs menedzsment stratégiák fenntarthatósággal kapcsolatos vetületeinek vizsgálata az EVIDENCE modell segítségével*. *Journal of Central European Green Innovation*, 2 (1063-2016-86174), p. 115-127.
- Szakály O. (2020): *Vendéglátás és gasztronómia*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem
- Szerdahelyi K. (2021): *Turizmus a pandémia után*. *Turizmus.com*, XXI. évf. 1-2 szám, p. 28-30.

- Sziva I. (2012): *A desztináció menedzsment szerepe a desztinációs versenyképességben– Hazai és dán tapasztalatok tükrében= The role of destination management in the destinations' competitiveness – Hungarian and Danish experiences*. Budapest: BCE Vállalatgazdaságtan Intézet, Versenyképesség Kutató Központ, TM 46. sz. műhelytanulmány, p. 7-8.
- Tarján M. (2008): *Összetartás és rivalizálás. Két "német falu" szomszédkapcsolata (Üröm és Pilisborosjenő)*. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár évkönyve. In: Horváth I., Nagy M., Tarján M., Papp A. M., Haluska V., Szalai G. E. ... Dörgő T. (szerk.): Az Országos Idegennyelvű Könyvtár évkönyve 2008. Budapest: pp. 187-195.
- TDMSZ (2020): *A TDM szövetségről*. TDMSZ honlapja. Letöltés dátuma: 2022. 10. 20. Forrás: <https://tdmszovetseg.eu/a-tdm-szovetsegrol>
- TEVŐ Egyesület (2019): *Pilisi Önfenntartó Kistérség*. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://www.tevo.hu/pilisi-onfenntarto-kisterseg/>
- Tóth J. (2023): *Ürömi keringő – Csillaghegytől az Ezüst-Kevélyig*. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://www.turistamagazin.hu/blog-bejegyzes-1/uromi-keringo-csillaghegytol-az-ezust-kevelyig>
- Tózsér A. (2010): *Versenyképes turisztikai desztináció: új turisztikai versenyképességi modell kialakítása*. [PhD-értekezés] Miskolc: Miskolci Egyetem, Vállalkozáselemzés és gyakorlat Doktori Iskolája.
- Ursache M. (2015): *Niche Tourism markets—means of enhancing sustainable economic development in Eu'S Eastern Periphery*. *CES Working Papers*, 7(2A), 648-661.
- Vajda S. (2014): *Hagyományos építőkövek a települési tájban a Dunántúli-középhegység példáján*. [PhD-értekezés] Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- Völgyzugoly Műhely Kft. (2022. május): *Pilisborosjenő Településfejlesztési Konceptió*. Budapest: letöltés dátuma: 2022.10.20. Forrás: https://pilisborosjeno.hu/wp-content/uploads/HIV/2022TFK/Pbj_TFK_220511.pdf
- Zsiros K. (2020. október): *Járt már arra? A csenden innen, az ófalun túl*. *Zsákfalvi Riporter*, II. ÉVF. 8. SZÁM, p. 12.

Internetes források

- diningguide.hu (2020. október): *Ürömi Hütte: A hütte csak mítosz, a remek konyha viszont valóság.* diningguide.hu. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://diningguide.hu/szeretheto-ettermek-uro-mi-hutte/>
- GfK. (2022. 10. 25.): *A GfK Vásárlóerő 2022 tanulmánya elérhető egész Európára.* Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://www.gfk.com/press/GfK-Vasarloero-2022>
- kreativkave.hu: *Rólunk.* Kreatív Kávé honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://kreativkave.hu/bemutatkozas/>
- malomdulofarmhaz.com: *Rólunk.* Malomdülő Farmház honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://malomdulofarmhaz.com/hu/rolunk/>
- pilisborosjeno.hu (dátum nélk.): *Civilek.* Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://www.pilisborosjeno.hu/jenoi-elet/kozossegek/civil-szervezetek/>
- pilisborosjeno.hu: *Ezüst Kevély.* Pilisborosjenői Önkormányzatának honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://pilisborosjeno.hu/portfolio-items/ezust-kevely/>
- turizmus.com. (2021. 05. 04.). *turizmus.com.* Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://turizmus.com/desztinaciok/az-elet-apro-oromeit-unnepli-a-szelavi-1174713>
- urom.hu (dátum nélk.): *Idősek klubja.* Letöltés dátuma: 2023. 03. 08. Forrás: <https://www.urom.hu/idosek-klubja.hu/>
- 2097 Csoport Egyesület (2018. 11. 22): *Félidőben.* 2097 Csoport Egyesület honlapja. Letöltés dátuma: 2023. 04. 27. Forrás: <https://2097.hu/telepulesfejlesztes/telepulesfejlesztesi-koncepcio/felidoben/>

Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. ábra: Az Euromonitor International által azonosított legfontosabb megatrendek	8
2. ábra: A mesterséges intelligencia megjelenési területei a turizmusban.....	11
3. ábra: A turisztikai termék négy legfőbb összetevője	15
4. ábra: Üröm és Pilisborosjenő látnivalói.....	37
5. ábra: A válaszadók életkor szerinti megoszlása	42
6. ábra: Szófelhő: pozitív, negatív asszociációk	43
8. ábra: Az ürömi vendéglátóhelyek látogatottsága a lakosság körében	45
7. ábra: A pilisborosjenői vendéglátóhelyek látogatottsága a lakosság körében	45
9. ábra: A lakosok által vélt szabadidő eltöltési lehetőségek Ürömön és Pilisborosjenőn ..	46
10. ábra: A válaszadók életkor szerinti megoszlása	48
11. ábra: Lakhely szerinti megoszlás	48
12. ábra: A leggyakrabban előforduló szavak a települések nevének hallatán.....	49
13. ábra: Pilisborosjenő és Üröm turisztikai látnivalóinak látogatottsága	50
1. táblázat: A helyi, térségi, regionális TDM-ek feladatai.....	20
2. táblázat: Üröm és Pilisborosjenő lakónépességének változása 2001-től 2023-ig	24
3. táblázat: Interjúk adatai.....	41
4. táblázat: A települések látogatottsága, fő (%)	49
5. táblázat: Hipotézisek, tézisek	56

Mellékletek

1. és 2. számú melléklet: Kérdőív

1. Az Ön neme:

férfi

nő

2. Az Ön életkora:

18 év alatti

18-25 év közötti

26-40 év közötti

41-50 év közötti

51-60 év közötti

60 év feletti

3. Ön mióta él Ürömön/Pilisborosjenőn?

születésem óta itt élek

kevesebb, mint 1 éve

1-5 éve

6-10 éve

11-15 éve

több, mint 15 éve

4. Melyik az az 5 szó, ami ÜRÖM/PILISBOROSJENŐ nevének hallatán elsőre eszébe jut?

...

5. Milyen gyakran választ Ürömön/Pilisborosjenőn belüli kikapcsolódást?

szinte minden nap

hetente legalább egyszer

ritkán, de havonta legalább egyszer

ritkán, legfeljebb évente néhány alkalommal

soha

6. Az év melyik időszakában tölti szabadidejét Ürömön/Pilisborosjenőn a legtöbbször?

tavasszal

nyáron

ősszel

télen

soha

7. A településen található felsorolt látványosságok közül melyikről hallott már? (Több választ is megjelölhet!)

Rókahegy	Nagy-Kevély
Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája	Egri vár másolata
Csókavár-kőfejtő	Teve-szikla
Kishegy (Kisdomb)	Kevély-hegyi levendulamező
Ürömi Kálvária	Kevély-hegyi kőfülke („Szódás-barlang”)
Ürömi-víznyelőbarlang	Kálvária

8. Kérem jelölje be, hogy a felsorolt látványosságok melyikét látogatta már meg? (Több választ is megjelölhet!)

Rókahegy	Nagy-Kevély
Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája	Egri vár másolata
Csókavár-kőfejtő	Teve-szikla
Kishegy (Kisdomb)	Kevély-hegyi levendulamező
Ürömi Kálvária	Kevély-hegyi kőfülke („Szódás-barlang”)
Ürömi-víznyelőbarlang	Kálvária

9. Milyen gyakran látogatta/látogatja meg a látványosságo(ka)t?

egyszer

többször

rendszeresen

soha

10. Ha nem járt még a fenti látványosságok egyikénél sem, akkor melyik az/melyek azok, amelyek meglátogatását tervezi a közeljövőben?

...

11. Kérem jelölje meg azokat az ürömi/pilisborosjenői rendezvényeket, eseményeket amelyről már hallott! (Több választ is megjelölhet!)

Ürömi Nyári Fesztivál	Szelávi Fesztivál
-----------------------	-------------------

Ezüsthegyi Borfesztivál	Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret
Szüreti felvonulás és multság	Szüreti felvonulás és bál
Ürömi majális	Művelődési ház és Könyvtár programjai
Művelődési ház programjai	Fesztivár
Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár	Kevély-kör
Egyéb, és pedig...	Egyéb, és pedig...

12. Kérem jelölje meg azokat a programokat és eseményeket amelyeken már járt!
(Több választ is megjelölhet!)

Ürömi Nyári Fesztivál	Szelávi Fesztivál
Ezüsthegyi Borfesztivál	Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret
Szüreti felvonulás és multság	Szüreti felvonulás és bál
Ürömi majális	Művelődési ház és Könyvtár programjai
Művelődési ház programjai	Fesztivár
Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár	Kevély-kör
Egyéb, és pedig...	Egyéb, és pedig...

13. Milyen gyakran vett/vesz részt az eseménye(ke)n?

- ☐ egyszer
- ☐ többször
- ☐ rendszeresen
- ☐ soha

14. Leggyakrabban kivel szokott szabadidőt eltölteni Ürömön/Pilisborosjenőn?

- ☐ barátokkal
- ☐ párommal/házastársammal kettesben
- ☐ családommal
- ☐ munkatársakkal/diáktársakkal
- ☐ egyedül

15. Mennyire ismeri Üröm/Pilisborosjenő történelmét, kulturális értékeit?

- ☐ 1-5-ig terjedő skála
- ☐ egyáltalán nem
- ☐ teljes mértékben

16. Kérem jelölje be, hogy a településen található felsorolt szálláshelyek közül melyikről hallott már! (Több választ is megjelölhet!)

Fűtetős Dombház (Hobbitház)	Malomdűlő Farmház
Kőhegy Fogadó	Körte Lak
Velocafe Apartman	PBJ Apartman
Mohatetős Lombház	
Gabe's nest	

17. Mennyire ismeri Üröm/Pilisborosjenő hagyományos ételeit, gasztronómiáját?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

18. Kérem jelölje meg, hogy a településen található felsorolt vendéglátóhelyek közül melyikben járt már! (Több választ is megjelölhet!)

Öreg Sváb Vendéglő	Jenői FALÓ Büfé
Ürömi Hütte	Kevély-hegyi kifőzde
Hegyalja Kisvendéglő	Bubblimo Bistro
Kőhegy Fogadó	Mandelbrot Pékség
Pizza Emerigo	Pilis Csillaga
Pinocchio Pizzeria & Caffetteria	Funny Burger & Pizza
Buddha Original Thai Wok and Sushi Bar	Árpi csárda
Tercsi néni konyhája	Nappali
Csirkefogó-Tanya	
Határkő Delikát	
Ürömi Esszencia Delikát	
Bécsi úti Faloda	

19. Ön szerint Ürömön/Pilisborosjenőn milyen szabadidő eltöltési lehetőségek vannak? (Több választ is megjelölhet!)

sportolás (kerékpározás, futás, focizás, lovaglás, hegymászás, stb.)

kirándulás, túrázás, séta a szabadban

egészségmegőrzés (sport és rekreációs lehetőségek)

kulturális és egyéb rendezvényeken, programokon való részvétel

kikapcsolódás, pihenés, relaxáció

kutyasétáltatás

fotózás

étterembe, vendéglőbe járás

könyvtárba járás

geoláda keresés

egyéb, és pedig...

20. Mennyire elégedett az Ürömön/Pilisborosjenőn található vendéglátóhelyek minőségével?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

21. Mennyire elégedett az Ürömön/Pilisborosjenőn található vendéglátóhelyek mennyiségével?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

22. Mennyire tartja szükségesnek újabb vendéglátóhelyek létesítését?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

23. Mennyire elégetta jelenlegi vonzerők, látogatásra érdemes látnivalók minőségével?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

24. Mennyire elégett a jelenlegi vonzerők, látogatásra érdemes látnivalók mennyiségével?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem

teljes mértékben

25. Mennyire tartja szükségesnek újabb vonzerők, látogatásra érdemes látnivalók létesítését?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem
teljes mértékben

26. Ön szerint Üröm/Pilisborosjenő számára fontos a turizmus? (Több választ is megjelölhet!)

igen, hiszen bevételeket teremt a pilisborosjenői vállalkozások számára
igen, hiszen bevételeket teremt a település számára (idegenforgalmi adó)
igen, hiszen munkahelyeket teremt a pilisborosjenőiek számára
igen, hiszen a település infrastruktúrája így folyamatosan fejlődik
igen, hiszen fontos a helyi értékek bemutatása és megismertetése a turistákkal
nem, mert a jelenlétük inkább zavarja a nyugodt életterünket
egyéb, és pedig...

27. Mennyire elégedett Üröm/Pilisborosjenő turistaforgalmával?

1-5-ig terjedő skála
egyáltalán nem
teljes mértékben

28. Mennyire lenne elégedett azzal, ha Üröm/Pilisborosjenő a jelenleginél több turistát fogadna?

1-5-ig terjedő skála
egyáltalán nem
teljes mértékben

29. Ön szerint melyik a legvonzóbb látványosság az idelátogató turisták körében? (Legfeljebb 3 választ jelölhet meg!)

Rókahegy	Nagy-Kevély
Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája	Egri vár másolata
Csókavár-kőfejtő	Teve-szikla
Kishegy (Kisdomb)	Kevély-hegyi levendulamező
Ürömi Kálvária	Kevély-hegyi kőfülke („Szódás-barlang”)
Ürömi-víznyelőbarlang	Kálvária

30. Mennyire értene egyet egy Üröm és Pilisborosjenő közötti együttműködéssel a turizmus fejlődése érdekében?

1-5-ig terjedő skála

egyáltalán nem
teljes mértékben

31. Ön szerint hogyan tudna együttműködni a két település? (Nem kötelező)

...

1. Az Ön neme:

férfi

nő

2. Az Ön életkora:

18 év alatti

18-25 év közötti

26-40 év közötti

41-50 év közötti

51-60 év közötti

60 év feletti

3. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:

felsőfokú végzettség (főiskola/egyetem)

érettségi bizonyítványt adó középszintű végzettség (gimnázium/szakközépiskola)

szakmunkásképző/szakiskola

8. általános iskola

4. Melyik településen lakik jelenleg?

...

5. Melyik az a 3 szó, ami ÜRÖM nevének hallatán eszébe jut?

...

6. Melyik az a 3 szó, ami PILISBOROSJENŐ nevének hallatán eszébe jut?

...

7. Járt-e már Ön Ürömnön és/vagy Pilisborosjenőn?

igen, mindkettő településen jártam már

még csak Pilisborosjenőn jártam

még csak Ürömnön jártam

egyik településen sem jártam még

8. Ha járt már valamelyik településen, akkor mennyi időt töltött ott?

kevesebb, mint 1 teljes napot

1 teljes napot

1 éjszakát

2-3 éjszakát

több, mint 3 éjszakát

9. Ha járt már valamelyik településen, akkor vett-e igénybe szálláshelyet?

igen

nem

10. Ha járt már valamelyik településen, akkor mennyire volt elégedett a következőkkel: megközelíthetőség/szálláshelyek/vendéglátóhelyek/információ az utazás előtt és alatt/helyiek vendégszeretete/árak? (Nem kötelező)

...

11. A Pilisborosjenőn található felsorolt látványosságok közül melyikről hallott már? (Több válasz lehetséges)

Nagy-Kevély

Egri vár másolata

Teve-szikla

Kevély-hegyi levendulamező

Kevély-hegyi kőfülke („Szódás-barlang”)

Pilisborosjenői Kálvária

egyikről sem

12. Az Ürömnön található felsorolt látványosságok közül melyikről hallott már? (Több válasz lehetséges)

Rókahegy

Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája

Csókavár-kőfejtő

Ürömi-víznyelőbarlang

Ürömi Kálvária

egyikről sem

13. Kérem jelölje be, hogy a felsorolt pilisborosjenői látványosságok melyikét látogatta már meg? (Több válasz lehetséges)

Nagy-Kevély

Egri vár másolata

Teve-szikla

Kevély-hegyi levendulamező

Kevély-hegyi kőfülke („Szódás-barlang”)

Pilisborosjenői Kálvária

egyiket sem

14. Kérem jelölje be, hogy a felsorolt ürömi látványosságok melyikét látogatta már meg? (Több válasz lehetséges)

Rókahegy

Alexandra Pavlovna Romanova sírkápolnája

Csókavár-kőfejtő

Ürömi-víznyelőbarlang

Ürömi Kálvária

egyiket sem

15. Ha nem járt még a fenti látványosságok egyikénél sem, akkor melyik az/melyek azok, amelye(ke)t szívesen meglátogatna a jövőben?

...

16. Kérem jelölje be, ha hallott már a következő események egyikéről! (Több válasz lehetséges)

Ürömi Nyári Fesztivál (Üröm)

Pilisborosjenői Szelávi Fesztivál (Pilisborosjenő)

Pilisborosjenői Fesztivár (Pilisborosjenő)

Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret (Pilisborosjenő)

Ezüsthegyi Borfesztivál (Üröm)

Szüreti felvonulás (Üröm/Pilisborosjenő)

Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár (Üröm)

Kevély-kör (Pilisborosjenő)

egyikről sem

17. Kérem jelölje be, ha járt már a következő események egyikén! (Több válasz lehetséges)

Ürömi Nyári Fesztivál (Üröm)

Pilisborosjenői Szelávi Fesztivál (Pilisborosjenő)

Pilisborosjenői Fesztivár (Pilisborosjenő)

Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret (Pilisborosjenő)

Ezüsthegyi Borfesztivál (Üröm)

Szüreti felvonulás (Üröm/Pilisborosjenő)
Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár (Üröm)
Kevély-kör (Pilisborosjenő)
egyiken sem

18. A következő események melyikére látogatna el szívesen a jövőben? (Több válasz lehetséges)

Ürömi Nyári Fesztivál (Üröm)
Pilisborosjenői Szelávi Fesztivál (Pilisborosjenő)
Pilisborosjenői Fesztivár (Pilisborosjenő)
Kevélyhegyi szedd magad levendula vagy tulipánszüret (Pilisborosjenő)
Ezüsthegyi Borfesztivál (Üröm)
Szüreti felvonulás (Üröm/Pilisborosjenő)
Spatrend Expo: Jakuzzi kiállítás és vásár (Üröm)
Kevély-kör (Pilisborosjenő)
egyikre sem

19. Járt-e már legalább egy vendéglátóhelyen Ürömön és/vagy Pilisborosjenőn?

igen
nem

20. Ha igen, akkor melyik vendéglátóhelyen?

...

21. Milyen Ürömön és/vagy Pilisborosjenőn megtalálható szabadidős tevékenységek iránt érdeklődne a leginkább a következők közül? (Több válasz lehetséges)

túrázás/kirándulás/séta a természetben
hegymászás/sziklamászás
lovaglás
horgászás
fesztiválok, zenés rendezvények
gasztronómia, szőlő- és borkultúra
sváb hagyományörző programok
falusi turizmus
fotózás
kerékpározás/futás

városnézés

kutyasétáltatás

kosárlabdázás/focilabdázás

geoláda keresés

egyéb, és pedig...

22. Ha nem járt még egyik településen sem, akkor szívesen ellátogatna valamelyikre a jövőben?

igen, mindkettő településre

csak Pilisborosjenőre

csak Ürömre

egyik településre sem

Függelék

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Liptay Renáta
A Hallgató Neptun kódja: AN8N4R
A dolgozat címe: Ünnepek és Példakérdések jelentősége és fejlesztési lehetőségei a turizmusban
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Fenntartható Turizmus Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év 04. hó 14. nap

Liptay Renáta
Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

LIPTAY RENÁTA (hallgató Neptun azonosítója: AN8N4R) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024. április 5.

belső konzulens